

คู่มือ

นักจิตวิทยา ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

คู่มือการปฏิบัติงาน
นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

โดย
นางสาวอรวรรณ ล่องลือฤทธิ์
นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

คู่มือการปฏิบัติงานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในส่วนของหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงด้านการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์ความปลอดภัย งานแนะแนว การบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (Set) ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบในระบบงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการปฏิบัติงานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากร สถานศึกษา และผู้ที่สนใจ สามารถนำไปใช้นักเรียนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนมีทักษะในการดำรงชีวิต ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อไป

นางสาวอรรวรรณ ล่องลือฤทธิ์
นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ที่มาและความสำคัญ	๑
เป้าหมาย	๒
นิยามศัพท์	๒
มาตรฐานตำแหน่ง	๔
บทบาทหน้าที่	๕
ภาระงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ	๑๑
กฎหมาย ระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้อง	๑๒
จรรยาบรรณวิชาชีพนักจิตวิทยา	๒๖
บทที่ ๒ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	๓๑
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	๓๓
การคัดกรองนักเรียน	๓๓
การส่งเสริมและพัฒนา	๓๓
การป้องกันและแก้ไขปัญหา	๓๔
การส่งต่อ	๓๕
บทที่ ๓ การดำเนินงานนักจิตวิทยาในโรงเรียน	๓๖
การดำเนินงานของนักจิตวิทยาโรงเรียน	๓๖
กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน	๓๙
การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน	๔๑
- ชื่องาน	๔๑
- วัตถุประสงค์	๔๑
- ขอบเขตของงาน	๔๑
- คำจำกัดความ	๔๑
- ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๔๒
- แบบฟอร์มที่ใช้	๔๒
- เอกสารหลักฐานอ้างอิง	๔๒
- ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๔๒
- ผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน	๔๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม	๔๖
- ชื่องาน	๔๖
- วัตถุประสงค์	๔๖
- ขอบเขตของงาน	๔๖
- ความหมาย	๔๖
- ความสำคัญ	๔๖
- จุดมุ่งหมาย	๔๖
- ประเภทของความพิการ	๔๗
- ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๕๑
- แบบฟอร์มที่ใช้	๕๑
- เอกสารหลักฐานอ้างอิง	๕๑
- ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๕๑
- ผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน	๕๒
บทที่ ๕ การดำเนินงานแนะแนว	๕๔
ความหมาย	๕๔
ความสำคัญ	๕๔
จุดมุ่งหมาย	๕๔
ประเภทของความพิการ	๕๕
บทที่ ๖ การดำเนินงานระบบที่เกี่ยวข้อง	๕๘
ระบบสุขภาพจิตโรงเรียนวิถีใหม่ School Health Hero	๕๘
ระบบมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษา MOE Safety Center	๕๙
ระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (SET)	๖๑
ระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการศึกษา	๖๒
บทที่ ๗ แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน	๖๓
วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ กรณี พัฒนาการช้า	๖๓
วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ กรณี ๔ กลุ่มโรค (สมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ บกพร่องทางสติปัญญา และออทิสติก)	๖๕
วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ กรณี หลงผิด หูแว่ว ประสาทหลอน ชักเกร็ง มีอาการ Hyperventilation syndrome	๖๗
วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ กรณี ก้าวร้าว เกรง ทะเลาะวิวาท กลั่นแกล้ง รังแกกัน	๖๙
วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ กรณี ติดเกม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์	๗๑
วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ กรณี เสี่ยงหรือพยายามฆ่าตัวตาย	๗๓
บทที่ ๘ เครื่องมือคัดกรองสุขภาพจิต	๗๕
เอกสารอ้างอิง	

บทที่ ๑

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคม และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ซึ่งจากข่าวและข้อมูลการรายงานในปัจจุบันพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งปัญหาทางด้านอารมณ์ จิตใจ ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า ปัญหาความก้าวร้าว การกลั่นแกล้ง รังแกกัน ในโรงเรียนและทาง Social Media (Cyber Bully) นอกจากนี้ยังพบปัญหาความรุนแรงอื่น เช่น ปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ใกล้ชิด ปัญหาติดเกม ปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม สาเหตุเกิดจากเด็กและเยาวชนขาดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ขาดทักษะชีวิตด้านสุขภาวะทางจิตใจในการดำเนินชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการดำเนินงานและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพดังหวังได้ เห็นได้จากอัตราการเกิดปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นในหลายพื้นที่ ทำให้มีความจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีข้อจำกัด มีปัญหาเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ปัญหาในการส่งต่อการทำงานเครือข่ายเพื่อประสานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน และให้มีศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้อง คุ้มครองอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสม และทันเหตุการณ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ นักจิตวิทยาโรงเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยทดลองนำร่องในโรงเรียน ๒๐ โรงเรียน จากการศึกษาพบว่า นักจิตวิทยาโรงเรียนสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ต่อมาในปีพ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้กำหนดให้มีนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน ๒๖ เขต ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบ

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดสรรและกำหนดตำแหน่ง พนักงานราชการ ตำแหน่ง นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต โดยมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีภาคีเครือข่ายในการทำงานและการประสานงานขอความช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กนักเรียนที่มีความเสี่ยงหรือมีปัญหาได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ตรงตามสภาพปัญหา นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ สามารถเรียนจบการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยไม่มีการออกกลางคัน ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมให้แก่เด็กนักเรียน

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ จึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเล่มนี้ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในส่วนของหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงด้านการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์ความปลอดภัย งานแนะแนว การบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (Set) ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบในระบบงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๒. เพื่อให้ให้นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไข และคุ้มครองนักเรียน
๓. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิตนักเรียน

เป้าหมาย

๑. ร้อยละ ๑๐๐ ของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการดูแลสุขภาพจิต
๒. ร้อยละ ๑๐๐ ของโรงเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนา ป้องกัน แก้ไข และคุ้มครอง
๓. ร้อยละ ๑๐๐ ของนักเรียน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต
๔. ร้อยละ ๑๐๐ ของนักเรียนเรียนรวม ได้รับการดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้านเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
๕. ร้อยละ ๑๐๐ ของนักเรียนเรียนรวม มีแผนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

นิยามศัพท์

จิตวิทยา

ความหมายของ "จิตวิทยา" มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่ในที่นี้ขอยกตัวอย่างพอเป็นสังเขปดังนี้ จิตวิทยา หมายถึง วิชาว่าด้วยจิต วิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งว่าด้วยปรากฏการณ์พฤติกรรม และกระบวนการของจิต (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒, หน้า ๓๑๒)

จิตวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยพฤติกรรม โดยเน้นพฤติกรรมทางจิตของบุคคลทั่วไป (ปราณี รามสูต, ๒๕๔๒, หน้า ๒)

จิตวิทยา (psychology) คือ การศึกษาเรื่องของจิตใจ พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของคนและสัตว์โดยวิธีการทดลอง สังเกต สัมภาษณ์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มักเน้นการศึกษาแต่ละคนหรือกลุ่มเล็กๆ มากกว่า แบ่งเป็นแขนงต่าง เช่น จิตวิทยาการทดลอง (experimental psychology) เน้นวิธีการศึกษากระบวนการทางจิตใจ และพฤติกรรมอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาอาชีพ จิตวิทยาคลินิก (วิทยาการ เชียงกุล, ๒๕๕๒, หน้า ๑๙๑)

Psychology หรือจิตวิทยา หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวิญญาณ (Psychology means the study of the soul) ซึ่งในสมัยโบราณเชื่อกันว่า จิต หรือ วิญญาณ เป็นสิ่งที่ควบคุมกิริยาอาการต่างๆ ของร่างกาย และยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ การศึกษาเรื่องจิตวิญญาณดังกล่าวจึงเป็นศาสตร์ชั้นสูงของชาวกรีกเรื่อยมา ในระยะต่อมาเมื่อวิทยาศาสตร์เริ่มเจริญก้าวหน้ามากขึ้นนักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาจึงหันมาสนใจในเรื่องต่างๆ ที่สามารถพิสูจน์ได้และนั่นก็คือ การเริ่มต้นหันมาสนใจศึกษาจิตวิทยาในเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เราสามารถสังเกตได้และสามารถทดลองได้ดังนั้นการศึกษาวินิจฉัยจิตวิทยาจึงถือเป็นวิทยาศาสตร์

สาขาหนึ่ง หรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าการศึกษาจิตวิทยาเป็นการศึกษาศาสตร์ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Sciences) จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาค้นคว้าเพื่อนำข้อมูลต่างๆ ความรู้ที่ได้จากแนวคิดทฤษฎี และการทดลองนำมาเสนอเพื่ออธิบายและควบคุมพฤติกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ โรเบิร์ต อี. ซิลเวอร์แมน, สุปราณี สนธิรัตน์ และคณะ (๒๕๓๗ : ๑)

จอห์น บี. วัตสัน (John B. Watson) อธิบายว่า จิตวิทยาเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม วิลเลียม เจมส์ (William James) อธิบายว่า จิตวิทยาเป็นวิชาที่ว่าด้วยกิริยา อาการของมนุษย์ ฮิลการ์ด (Hilgard) อธิบายว่า จิตวิทยา หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า จิตวิทยา คือ วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือกิริยาอาการของมนุษย์รวมถึงความพยายามที่จะศึกษาว่ามีอะไรบ้างหรือตัวแปรใดบ้าง ในสถานการณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะทำให้สามารถคาดคะเนหรือพยากรณ์ได้ ซึ่งจะช่วยลดพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันอาจก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต โดยใช้แนวทางหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์

นักจิตวิทยา

นักจิตวิทยา เป็นผู้ที่ศึกษาลงลึกด้านจิตใจของมนุษย์และเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านสภาวะทางจิตใจ และอารมณ์ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ทศนคติ และการใช้ชีวิตของคน นักจิตวิทยาไม่ได้ทำหน้าที่แค่ให้คำปรึกษาแนะนำหรือ talk therapy อย่างเดียวเท่านั้น แต่นักจิตวิทยายังทำการศึกษาด้านจิตวิทยาที่ครอบคลุมไปถึงปัญหาทางด้านจิตใจที่ซับซ้อนไปในอีกหลายส่วน โดยเฉพาะด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน และพฤติกรรมตอบสนองของสัตว์ที่ใกล้เคียงกับมนุษย์ ซึ่งงานวิจัยและการทดลองถือเป็นหนึ่งในงานที่สำคัญของนักจิตวิทยาเลยทีเดียว (ดร.มฤษฎ์ แก้วจินดา)

นักจิตวิทยา หมายถึง ผู้วิจัยและศึกษากระบวนการทางจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ วินิจฉัยและให้การบำบัดรักษาหรือป้องกันความผิดปกติ/ความแปรปรวนทางจิต : ทดสอบ วิเคราะห์ ตรวจวินิจฉัย เป็นที่ปรึกษาทางจิตวิทยาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ เซว้ปัญญา ความฉลาด ความสามารถ ทศนคติ สภาพทางสมอง วุฒิภาวะทางจิตใจ ประเมินผล ให้คำปรึกษาแนะนำ บำบัดรักษาทางจิตวิทยา โดยจิตบำบัดรายบุคคล รายกลุ่ม ครอบครัวยุบัติ พฤติกรรมบำบัด ผลิตเอกสาร สื่อต่างๆ เผยแพร่ความรู้ เพื่อส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ป้องกัน ควบคุม และรักษาการติดยาและสารเสพติด ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กรรมพันธุ์ สังคม อาชีพและปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคล ให้คำปรึกษาแนะนำและบำบัดรักษาอาการป่วยทางจิตของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลด้วยการสนทนาพร้อมทั้งติดตามผล ในกรณีที่ยากแก่การบำบัดรักษาจำเป็นต้องขอความร่วมมือกับสมาชิกในครอบครัว เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาร่วมแก้ปัญหาในการบำบัดรักษาหรือปัญหาต่างๆ ศึกษาองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา เพื่อการบำบัดรักษาและป้องกันอาการป่วยทางจิตและอารมณ์หรือการแปรปรวนทางพฤติกรรมรวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เขียนรายงานและเอกสารทางวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่เกี่ยวข้องและควบคุมดูแลผู้ปฏิบัติงานอื่นๆ

นักจิตวิทยา หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญและทักษะด้านจิตวิทยามีการศึกษาเกี่ยวกับจิตใจ กระบวนการของจิต กระบวนการความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การรับรู้กระบวนการรับรู้ข้อมูลของมนุษย์ อารมณ์ บุคลิกภาพ พฤติกรรม และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการประยุกต์ใช้ความรู้กับกิจกรรมในด้านต่างๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การใช้ความรู้ทางจิตวิทยาสำหรับการรักษาปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการศึกษาขั้นตอนของระบบประสาทซึ่งมีผลต่อการควบคุมและแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง ผู้ช่วยเหลือและให้คำปรึกษา นักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และอารมณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียน ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มาตรฐานตำแหน่ง

๑. มาตรฐานกำหนดตำแหน่งสายงานจิตวิทยาของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ลักษณะงานโดยทั่วไป

สายงานนี้ครอบคลุมถึงตำแหน่งต่างๆ ที่ปฏิบัติงานจิตวิทยา ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการทดสอบปัญญาของคนไข้เด็กและเยาวชน ทดสอบทางจิตเพื่อเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยและรักษาโรคของแพทย์เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกระบวนการพิจารณาของศาล และหมายความรวมถึงตำแหน่งที่ปฏิบัติงานทางจิตวิทยาคลินิก ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการตรวจ วินิจฉัย และรักษาคนไข้ทางจิตเวชและผู้มีปัญหาสุขภาพจิต รับผิดชอบงานด้านป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิต งานด้านศึกษาวิจัยทางคลินิก ตลอดจนการให้คำปรึกษาทางวิชาการด้านจิตวิทยาและสุขภาพจิตแก่หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ มีลักษณะที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้ความชำนาญในวิชาการจิตวิทยา

๑.๒ มาตรฐานกำหนดตำแหน่งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานระดับต้นที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาการในการทำงาน ปฏิบัติงานด้านจิตวิทยา ภายใต้การกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

ด้านการปฏิบัติงาน

- ๑) ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
- ๒) วิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหานักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาซับซ้อนหรือจากการส่งต่อด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ แบบทดสอบทางจิตวิทยา ด้านสติปัญญา อารมณ์สังคมและดำเนินการวางแผนการแก้ไขปัญหา
- ๓) ประเมิน สสำรวจ วิเคราะห์สภาวะสุขภาพจิตด้วยวิธีการทางจิตวิทยากับนักเรียน เพื่อค้นหา อธิบาย ทำนายแนวโน้มพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด พัฒนาการ ศักยภาพ แรงจูงใจ ความถนัด บุคลิกภาพ และสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตในระดับเบื้องต้น
- ๔) ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม และครอบครัว เพื่อการบำบัด และแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือปัญหาที่ซับซ้อน เช่น พฤติกรรมเสี่ยง เรื่อง การใช้ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง ฯลฯ
- ๕) ปรับพฤติกรรม พัฒนาบุคลิกภาพทางจิตใจ สังคม อารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการในระดับเบื้องต้น เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจยอมรับปัญหาของตนเอง ปรับเปลี่ยนอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปรับตัวหรือวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม
- ๖) ให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น

๓) ส่งเสริม ป้องกัน ฝ้าระวัง แก้ไขปัญหาพฤติกรรมสุขภาพจิตของนักเรียน ด้วยเครื่องมือและกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

๔) รวบรวม ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์วิจัยด้านจิตวิทยา และวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมด้านจิตวิทยาและสุขภาพจิต

๕) สรุปสถิติรายงานผลการปฏิบัติงานทางจิตวิทยาเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานคู่มือนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบ ร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานของหน่วยงานหรือโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ด้านการประสานงาน

๑) ประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

๒) ชี้แจงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหรือความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

๓) ประสานการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอก กรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้าน และประสานงานการรับนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน

ด้านการบริการ

๑) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้วิชาการด้านจิตวิทยาและวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

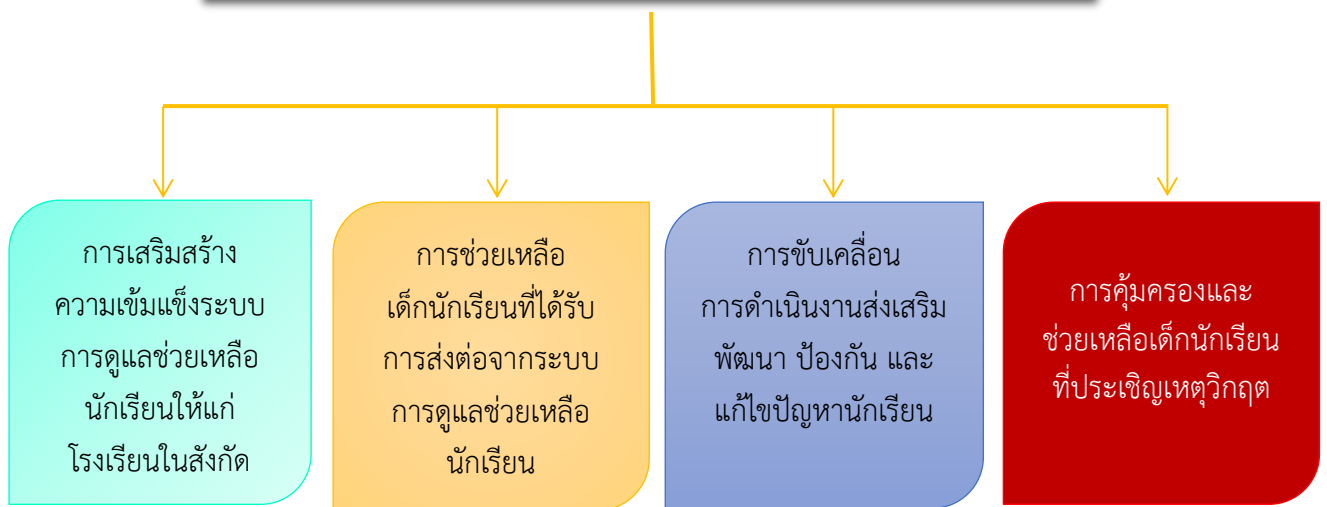
๒) ถ่ายทอด ฝึกอบรมองค์ความรู้ เทคโนโลยีด้านจิตวิทยา จัดทำแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา

บทบาทหน้าที่นักจิตวิทยาประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

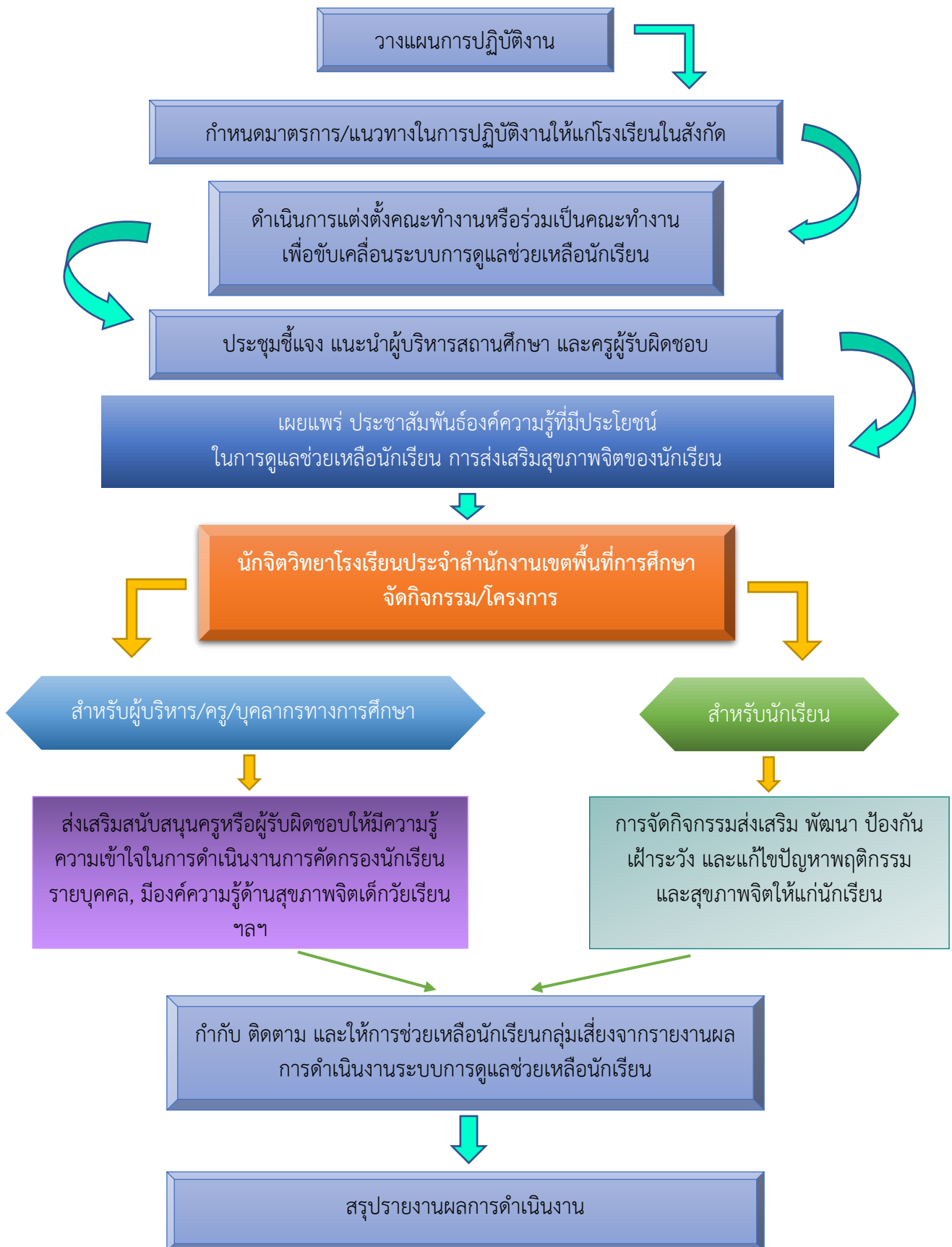
มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง
ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง
ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

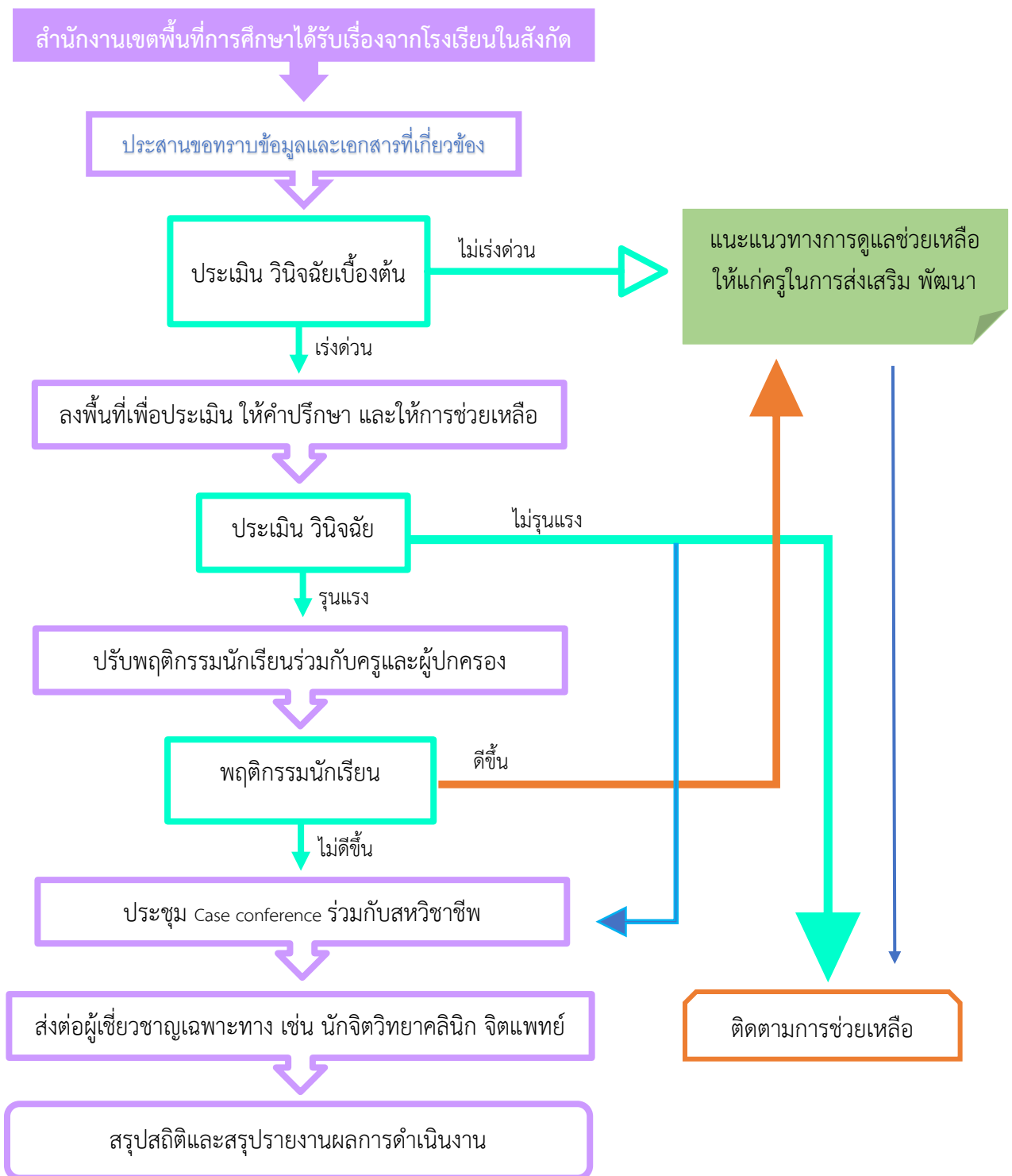
บทบาทหน้าที่นักจิตวิทยาประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

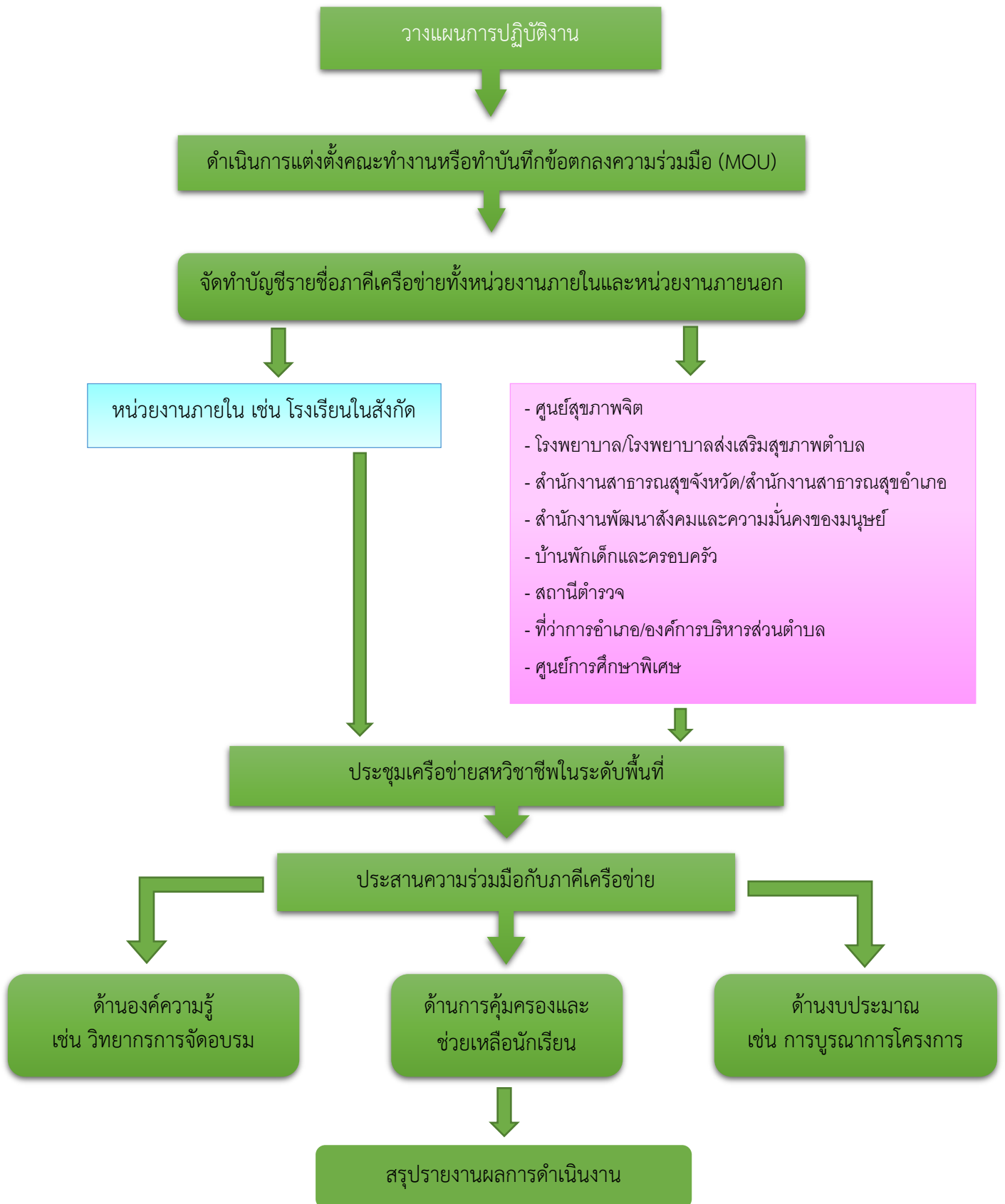
การเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ให้แก่โรงเรียนในสังกัด

การช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน

การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ประเชิญเหตุวิกฤต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับการประสานจากโรงเรียนในสังกัด

ภาระงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของนักจิตวิทยาประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

๑. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ด้านการปฏิบัติงาน

- ๑) ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ๒) วิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหานักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาซับซ้อนหรือจากการส่งต่อด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ แบบทดสอบทางจิตวิทยาด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการวางแผนการแก้ไขปัญหา
- ๓) ประเมิน สสำรวจ วิเคราะห์ สภาวะสุขภาพจิตด้วยวิธีการทางจิตวิทยากับนักเรียน เพื่อค้นหา อธิบาย ทำนายแนวโน้ม พฤติกรรม อารมณ์ ความคิด พัฒนาการ ศักยภาพ แรงจูงใจ ความถนัด บุคลิกภาพ สาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตในระดับเบื้องต้น
- ๔) ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม และบำบัดครอบครัวเพื่อการบำบัดและแก้ไขปัญหาลเฉพาะเรื่อง หรือปัญหาที่ซับซ้อน เช่น พฤติกรรมเสี่ยงเรื่องยาเสพติด การทะเลาะวิวาทการใช้ความรุนแรง
- ๕) ปรับพฤติกรรม พื้นฟูสภาวะทางจิตใจ สังคม อารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการในระดับเบื้องต้น เพื่อให้เด็กนักเรียนเข้าใจ ยอมรับปัญหาของตนเอง ปรับเปลี่ยนอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปรับตัวหรือแก้ปัญหาให้เหมาะสม
- ๖) ให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก เด็กที่มีสติปัญญาบกพร่อง
- ๗) ส่งเสริม ป้องกัน ฝึกระวัง แก้ไขพฤติกรรม ปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนด้วยเครื่องมือและกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
- ๘) รวบรวม ศึกษาข้อมูล วิจัยด้านจิตวิทยา และวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมด้านจิตวิทยา สุขภาพจิต
- ๙) สรุปสถิติ รายงานผลการปฏิบัติงานทางจิตวิทยาเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงาน

ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานของหน่วยงานหรือโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ด้านการประสานงาน

- ๑) ประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกหรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด
- ๒) ชี้แจงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- ๓) ประสานการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอก กรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้าน และการรับส่งกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน

ด้านการบริการ

- ๑) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้วิชาการจิตวิทยา วิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒) ถ่ายทอด ฝึกอบรม องค์กรความรู้ เทคโนโลยีด้านจิตวิทยา จัดทำแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ

๓) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

๒. สถานศึกษาในสังกัด

๑) ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา

๒) ให้คำปรึกษานักเรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๓) ดำเนินงานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก

๔) ดำเนินงานติดตามนักเรียนร่วมกับโรงเรียนในสังกัด

๓. หน่วยงานภายนอก และองค์กรเครือข่าย

๑) ผู้ประสานงานการดำเนินงานศูนย์แนะแนวประจำสำนักงานประจำจังหวัดและศูนย์แนะแนวประจำเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ

๒) ผู้ประสานงานการดำเนินงานร่วมกับศูนย์สุขภาพจิตที่ ๑๑

๓) ผู้ประสานงานดำเนินงานร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดชุมพร

๔) ผู้ประสานงานดำเนินงานเจ้าหน้าที่ SC - Operator ศูนย์ความปลอดภัย ระบบ MOE Safety Center

๕) ผู้ประสานงานดำเนินงานระบบ School Health HERO

๖) ผู้ประสานงานดำเนินงานระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม โปรแกรม SET

๗) ผู้ดำเนินงานเพศวิถีศึกษา

๘) ผู้ประสานงานดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

ต้นแบบ

กฎหมาย ระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๑๐

การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา ๑๕

การจัดรูปแบบการศึกษา มี ๓ รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๑. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

๒. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

๓. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์ทำงาน

มาตรา ๑๗

ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ฉั้ในปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๒

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา ๒๓

การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

๑. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๖

ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

๒. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๕

ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา และการจัดสรรโอกาสเข้าถึงเข้าศึกษาต่อระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โดยให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา รวมทั้งต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็กทราบก่อนเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา ๗

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใดๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบการเข้าเรียนของเด็ก หากพบว่า มีเด็กไม่ได้เข้าเรียนให้สถานศึกษา ตามมาตรา ๕ ให้ดำเนินการให้เด็กนั้น ได้เข้าเรียนในสถานศึกษานั้น แล้วรายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณีทราบ

ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เด็กเข้าเรียนตามวรรคหนึ่งได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่นที่พบเด็ก แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษา

มาตรา ๑๐

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๑

ผู้ใดซึ่งมิใช่ผู้ปกครอง มีเด็กซึ่งไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาอาศัยอยู่ด้วย ต้องแจ้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่มิเด็กมาอาศัยอยู่ เว้นแต่ผู้ปกครองได้อาศัยอยู่ด้วยกับผู้นั้น การแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๒

ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา จัดการศึกษาเป็นพิเศษ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

๓. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๒๒

การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓

ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ

ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน มิให้ตกอยู่ในสภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

มาตรา ๒๔

ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู และสถานพินิจ ที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบและให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๕

ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

๑. ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน
๒. ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกัน ดูแลสวัสดิภาพ หรือให้การดูแลที่เหมาะสม
๓. จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัย จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
๔. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
๕. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยไม่ชอบ

มาตรา ๒๖

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

๑. กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
๒. จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีพ หรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
๓. บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอม ให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤตีส่อต่อการกระทำผิด
๔. โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
๕. บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทาน หรือกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
๖. ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ มีผลกระทบทต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก
๗. บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬา หรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้า อันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก
๘. ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณีหรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

๙. บังคับ ชูเชื้อ ไข้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

๑๐. จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

มาตรา ๒๗

ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็กหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

มาตรา ๒๘

ในกรณีที่ผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพ หรือขัดขวางต่อการเจริญเติบโต หรือพัฒนาการของเด็ก หรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุผลจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันไม่让孩子ได้รับอันตราย หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๙

ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด ๓ และหมวด ๔ จะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔ โดยมิชักช้า

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ทราบโดยมิชักช้า หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

การแจ้งหรือรายงานตามมาตรานี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง

มาตรา ๓๐

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด ๓ และหมวด ๔ มีอำนาจดังต่อไปนี้

๑. เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้น ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันที เด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำไปสถานอื่น ซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

๒. ชักถามเด็กเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก อาจนำตัวเด็กไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้ จะต้องกระทำการโดยมิชักช้า แต่ไม่ว่ากรณีใดจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่าสองชั่วโมงไม่ได้ เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ปฏิบัติตาม (๖) ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูและหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล

๓. มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้อัยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก

๔. ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็ก นายจ้าง หรือผู้ประกอบการ เจ้าของ หรือผู้ครอบครอง สถานที่ที่เด็กทำงาน หรืออาศัย หรือเคยอาศัยอยู่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสถานศึกษาที่เด็กกำลังศึกษา หรือเคยศึกษา หรือผู้ปกครองสวัสดิภาพ ส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน หรือความประพฤติของเด็กมาให้

๕. เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานที่ประกอบการของนายจ้างของเด็ก สถานศึกษาของเด็ก หรือสถานที่ที่เด็กมีความเกี่ยวข้องด้วย ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อสอบถามบุคคล ที่อยู่ในที่นั้นๆ และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก

๖. มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองพร้อมกับแนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองให้ดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็ก ในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสม

๗. ทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อมอบให้สถานศึกษาได้รับในกรณีมีการส่งต่อไปยังสถานแรกรับ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษา อย่างเหมาะสม และก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยง เด็กสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครอง สวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ ก่อนเท่าที่สามารถทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) (๒) และ (๕) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อนและให้บุคคล ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๒

เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ ได้แก่

๑. เด็กเร่ร่อนหรือเด็กกำพร้า

๒. เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง

๓. เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใดๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกการ ทูพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท

๔. เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสม อันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ ทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

๕. เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใด อันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดี หรือ เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

๖. เด็กพิกการ

๗. เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก

๘. เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓

ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งจากบุคคล ตามมาตรา ๒๕ หรือพบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๒ ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธี ที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

๑. ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัวหรือบุคคลที่อุ้มการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรา ๒๓

๒. มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเดือน ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตามข้อ (๑) ได้

๓. ดำเนินการเพื่อให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

๔. ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ

๕. ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ

๖. ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์

๗. ส่งเด็กเข้าศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถนะภาพ ศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือส่งเด็กเข้าศึกษาที่กลุ่มเกลาจิตใจโดยใช้หลักศาสนาในวัดหรือสถานที่ทางศาสนาอื่นที่ยินยอมรับเด็กไว้

วิธีการให้การสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด และไม่ว่ากรณีใดๆ การดำเนินการให้การสงเคราะห์ตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ความยินยอมดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่ปลัดกระทรวงกำหนด หรือยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควรหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจส่งเด็กเข้ารับการสงเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดต้องฟังรายงานและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อน

ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์เด็กตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) แต่ถ้ามีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปอาจจะขยายหรือย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ได้ ตามแต่เห็นสมควร ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับดำเนินการจัดให้เด็กสามารถกลับไปอยู่ในความปกครองของผู้ปกครองโดยมิชักช้า

ในกรณีเด็กอยู่ระหว่างการรับการสงเคราะห์ถ้าผู้ปกครองร้องขอและแสดงให้เห็นว่าสามารถปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี สั่งให้เด็กผลจากการสงเคราะห์และมอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองรับไปปกครองดูแลได้ แม้ว่าจะยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์ก็ตาม ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับการสงเคราะห์มีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังอยู่ในสภาพที่จำเป็นจะต้องได้รับการสงเคราะห์ต่อไป ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้บุคคลนั้นได้รับการสงเคราะห์ต่อไปจนอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ต่อไปอีกและบุคคลนั้นมิได้คัดค้านปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้สงเคราะห์บุคคลนั้นต่อไปตามความจำเป็นและสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินระยะเวลาที่บุคคลนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

มาตรา ๔๐

เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่

๑. เด็กที่ถูกทารุณกรรม

๒. เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

๓. เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑

ผู้ใดพบเห็นหรือประสบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อถือว่ามีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ให้รีบแจ้งหรือรายงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง หรือเป็นผู้พบเห็น หรือประสบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อถือว่ามีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กในสถานที่ใด ให้มีอำนาจเข้าตรวจค้นและมีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวของเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยเร็วที่สุด

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรา นี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง

มาตรา ๔๔

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดให้สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การดูแลเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูก็ให้เสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก

ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ แต่ถ้ายังเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล โดยอาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๔๘ หรือไม่ได้ และเมื่อได้ปรึกษาหารือร่วมกับผู้ปกครองหรือคนที่รับเด็กไปปกครองดูแลแล้ว อาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กมีความประพฤติเสียหายหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสมต่อดังต่อไปนี้

๑. รมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่หรือห้องที่ได้อันจะจงใจให้เด็กประพฤตินไม่สมควร
๒. รมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีความจำเป็นหรือไปกับ

ผู้ปกครอง

๓. รมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย
๔. รมัดระวังมิให้เด็กกระทำการใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤตินเสียหาย
๕. จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก
๖. จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก
๗. จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์

ต่อสังคม

หากปรากฏชัดว่าผู้ปกครองหรือผู้ที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลและเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กรับเด็กกลับไปดูแล

มาตรา ๔๘

ในการดำเนินการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติแก่เด็กตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความสมควรแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อกำกับดูแลเด็กคนใด

ก็ให้ยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยจะกำหนดสถานที่อยู่อาศัยของเด็ก ที่อยู่ในการกำกับดูแลของผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กด้วยก็ได้

กรณีเด็กที่พ้นจากความปกครองดูแลของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานที่พัฒนาและฟื้นฟูแล้ว ถ้ามีเหตุผลสมควรก็ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้

การแต่งตั้งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้มีระยะเวลาคราวละไม่เกินสองปี

มาตรา ๔๙

ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา แนะนำ และตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา และการประกอบอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล

๒. เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็ก ที่อยู่ในการกำกับดูแล

๓. จัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กและของผู้ปกครองเสนอต่อ ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ คณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๖

ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้ง แก้ไขปัญหาที่อาจมีผลกระทบในการทางลบต่อเด็กและเยาวชน โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนาเด็กและเยาวชน การบังคับใช้และการปฏิบัติตามบทบัญญัติใดๆ แห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกำหนดกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน เป็นอันดับแรก

๒. เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษาและได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ สูงสุดตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๓. เด็กพิการ เด็กที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิในการได้รับการศึกษาที่รัฐจัดให้เป็นพิเศษที่เหมาะสมกับลักษณะเด็กประเภทนั้นๆ

๔. เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการรับบริการทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐานสูงสุดเท่าที่มีบริการให้บริการทางด้านนี้

๕. เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อน และเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่น ทางนันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยมีแนวทาง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตย

(๒) ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย รู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น รวมทั้งกฎหมาย กฎเกณฑ์ และกติกาในสังคม

(ก) ให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษา ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

(ข) ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กพิการ เด็กที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ให้มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตได้อย่างเป็นอิสระ

(ค) ให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง รู้จักการป้องกันตนเองจากโรคภัยและสิ่งเสพติด

(ง) ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม

(จ) ให้มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจในการทำงานที่สุจริต

(ฉ) ให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

(ช) ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการเป็นอาสาสมัคร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

(๑๐) ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อส่วนรวม ตามสมควรแก่วัย

(๑๑) ให้สามารถแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกอย่างสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ ที่พัฒนาไปตามวัยของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

(๑๒) ให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือผ่านผู้แทนหรือองค์กรเพื่อเด็กและเยาวชน

มาตรา ๗

ให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิได้รับการจดทะเบียนรับรองการเกิดการพัฒนา การยอมรับ การคุ้มครอง และโอกาสในการมีส่วนร่วมตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม การศึกษาอบรม ความคิดเห็นทางการเมือง การเกิดหรือสถานะอื่นของเด็กและเยาวชน บิดามารดา หรือผู้ปกครอง

๕. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๕

คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาดังนี้

(๑) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

(๒) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบ และรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น

(๓) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ แต่ละประเภทและบุคคล

มาตรา ๘

ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะ

ความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด

ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย

ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ

มาตรา ๙

ให้รัฐจัดเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษา ให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ให้รัฐจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

มาตรา ๑๙

ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการเรียนร่วม การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด

เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้การสนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

๖. พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๖

ให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนหรือนักศึกษา

(๒) จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษา และให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่นักเรียนหรือนักศึกษา

(๓) จัดให้มีระบบการดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์ ให้ได้รับการศึกษาด້วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีระบบการส่งต่อให้ได้รับบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม

การกำหนดประเภทของสถานศึกษา และการดำเนินการของสถานศึกษาแต่ละประเภท ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๗. กฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๖๑

ข้อ ๑ กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ให้สถานศึกษาแต่ละประเภทดังต่อไปนี้ ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

(๑) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับ ดังต่อไปนี้

(ก) ระดับประถมศึกษา

(ข) ระดับมัธยมศึกษา

(๒) สถานศึกษาที่จัดการอาชีวศึกษาตามหลักสูตร ดังต่อไปนี้

(ก) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

(ข) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

(ค) ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

(๓) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ข้อ ๓ ให้สถานศึกษาตามข้อ ๒ (๑) (ก) และ (ข) และ (๒) (ก) จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษา และทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน โดยมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องเพศที่ครอบคลุมถึง พัฒนาการในแต่ละช่วงวัย การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขภาวะทาง เพศ และมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องเพศ รวมทั้งสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความเสมอภาคทางเพศ

ข้อ ๔ ให้สถานศึกษาตามข้อ ๒ (๒) (ข) และ (ค) และ (๓) จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษา และทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษา โดยสอดคล้องกับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องเพศตาม ข้อ ๓ วรรคหนึ่ง และจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ตามที่ สถานศึกษาดังกล่าวกำหนด

ข้อ ๕ ให้สถานศึกษาตามข้อ ๒ จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่ดีและมี ทักษะการสอนที่เหมาะสม รวมทั้งเข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนหรือนักศึกษาแต่ละระดับที่สอดคล้องกับ การจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิตและให้คำปรึกษา ในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่นักเรียนหรือนักศึกษา

ในกรณีที่สถานศึกษาตามข้อ ๒ มีผู้สอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิต และให้คำปรึกษาไม่เพียงพอ ให้สถานศึกษานั้นประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถในการสอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิต และให้คำปรึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อขอรับการสนับสนุนหรือ ทำหน้าที่เป็นผู้สอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิต และให้คำปรึกษาดังกล่าวให้เหมาะสมและเพียงพอ

ข้อ ๖ ให้สถานศึกษาตามข้อ ๒ (๓) พัฒนาการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ หรือคณะหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้และสามารถสอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิต และ ให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตามข้อ ๕ ววรรคหนึ่ง

ข้อ ๗ สถานศึกษาตามข้อ ๒ ที่มีนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์อยู่ในสถานศึกษาต้องไม่ให้นักเรียน หรือนักศึกษานั้นออกจากสถานศึกษาดังกล่าว เว้นแต่เป็นการย้ายสถานศึกษา

ให้สถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งตั้งครรภ์ให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) อนุญาตให้นักเรียนหรือนักศึกษาดังกล่าวหยุดพักการศึกษาในระหว่างการตั้งครุภัณฑ์ การคลออด และหลังคลออดเพื่อดูแลบุตร ตามความเหมาะสม และจัดการเรียนการสอนให้เกิดความยืดหยุ่น ตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

(๒) จัดให้มีผู้ให้คำปรึกษาตามข้อ ๕ โดยร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ซึ่งปกครองดูแลนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครุภัณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือและสร้างความเข้าใจสำหรับการอยู่ร่วมกับสังคม ทั้งนี้ให้สถานศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครุภัณฑ์เพื่อประโยชน์ในการจัดระบบตามวรรคสอง ให้สถานศึกษาจัดให้มีช่องทางหรือวิธีการที่หลากหลายในการดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครุภัณฑ์ รวมทั้งประสานงานและร่วมมือกับแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรม หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครุภัณฑ์นั้น

ข้อ ๘ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องส่งต่อนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครุภัณฑ์ให้ได้รับการอนามัย การเจริญพันธุ์หรือการจัดสวัสดิการสังคม ให้สถานศึกษาตามข้อ ๒ จัดให้มีระบบการส่งต่อโดยประสานกับสถาน บริการหรือหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครุภัณฑ์นั้นได้รับ การอนามัยการเจริญพันธุ์และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม

๘. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๕ โทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด มี ๔ สถาน ดังนี้

๑. ว่ากล่าวตักเตือน
๒. ทำทัณฑ์บน
๓. ตัดคะแนนความประพฤติ
๔. ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ข้อ ๖ ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติการณ์ประกอบ การลงโทษด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียน หรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิดและกลับมาประพฤติตนตนในทางที่ดีต่อไป

ให้ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษา

ข้อ ๗ การว่ากล่าวตักเตือน ใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษากระทำความผิดไม่ร้ายแรง

ข้อ ๘ การทำทัณฑ์บน ใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพนักเรียน หรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือกรณีทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง และเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษาหรือฝ่าฝืนระเบียบของสถานศึกษา หรือได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือนแล้ว แต่ยังไม่ซื่อสัตย์

การทำทัณฑ์บนให้ทำเป็นหนังสือ และเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิด และรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

ข้อ ๙ การตัดคะแนนความประพฤติ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาของแต่ละสถานศึกษากำหนดและให้ทำบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๑๐ การทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้ในกรณีที่นักเรียนและนักศึกษาก่อทำความผิด ที่สมควรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๙. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๒

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๒”

ข้อ ๒ ประเภทของคณพิการ มีดังต่อไปนี้

- (๑) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- (๒) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- (๓) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- (๔) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
- (๕) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- (๖) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- (๗) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์
- (๘) บุคคลออทิสติก
- (๙) บุคคลพิการซ้อน

ข้อ ๓ การพิจารณาบุคคลที่มีความบกพร่องเพื่อจัดประเภทของคณพิการ ให้มีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภทดังนี้

(๑.๑) คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมาก จนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาค้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ ๖ ส่วน ๖๐ (๖/๖๐) หรือ ๒๐ ส่วน ๒๐๐ (๒๐/๒๐๐) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง

(๑.๒) คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ขยายใหญ่ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดของสายตาค้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ ๖ ส่วน ๑๘ (๖/๑๘) หรือ ๒๐ ส่วน ๗๐ (๒๐/๗๐)

(๒) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

(๒.๑) คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจการพูดผ่านทางการได้ยินไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งโดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน ๙๐ เดซิเบลขึ้นไป

(๒.๒) คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูดผ่านทางการได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งหากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า ๙๐ เดซิเบลลงมาถึง ๒๖ เดซิเบล

(๓) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ บุคคลที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย ๒ ทักษะจาก ๑๐ ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้านทักษะทางสังคม/การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาร่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ ๑๘ ปี

(๔) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

(๔.๑) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์หรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหว ความบกพร่องดังกล่าวอาจเกิดจากโรคทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การไม่สมประกอบ มาแต่กำเนิด อุบัติเหตุ และโรคติดต่อ

(๔.๒) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังหรือมีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิดความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาพิเศษ

(๕) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมองบางส่วนที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน คือ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ

(๖) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหาและหน้าที่ของภาษา

(๗) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของความรู้ อารมณ์หรือความคิด เช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเสื่อม เป็นต้น

(๘) บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วน ซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินั้นค้นพบได้ก่อนอายุ ๓๐ เดือน

(๙) บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภท ในบุคคลเดียวกัน

จรรยาบรรณวิชาชีพนักจิตวิทยา

๑. หลักจรรยาบรรณสำหรับนักจิตวิทยา และมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน Ethical Principles and Code of Conduct (APA)

หลักทั่วไป (General Principles)

หลักทั่วไปทั้ง ๕ หมวดนี้เป็นการแนะนำแนวทางการประพฤติตนอย่างถูกต้องสูงสุด ตามหลักวิชาชีพ โดยหลักทั่วไปนี้ต่างจากหลักมาตรฐานจรรยาบรรณ (Ethical Standards) ตรงที่หลักทั่วไปไม่ได้อธิบายถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ และไม่ได้กำหนดบทลงโทษไว้ การนำหลักทั่วไปนี้ไปใช้เพื่อการดังกล่าวจะเป็นการบิดเบือนความหมาย และวัตถุประสงค์ของหลักทั่วไป

หลักการ A สิทธิประโยชน์แก่ผู้รับบริการ และการหาประโยชน์โดยมิชอบ (Beneficence and Nonmaleficence)

นักจิตวิทยาต้องเอื้อประโยชน์แก่ผู้รับบริการหรือผู้ที่ปฏิบัติงานด้วย และมีการดูแล ป้องกัน มิให้เกิดอันตราย นักจิตวิทยาต้องนำมาเพื่อประโยชน์และสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยในงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสวัสดิภาพของ

สัตว์ทดลองในงานวิจัย เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง นักจิตวิทยาพยายามที่จะแก้ไขความขัดแย้งในแนวทางที่เหมาะสมในการหลีกเลี่ยงหรือลดอันตราย เนื่องจากความคิดเห็นหรือการกระทำทางวิชาชีพของนักจิตวิทยาอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้อื่น นักจิตวิทยาต้องคอยระวัง ป้องกันปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม องค์กร และการเมือง ที่อาจนำไปสู่การใช้อิทธิพลดังกล่าวไปในทางที่ผิด และต้องตระหนักว่า สุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของตนเองสามารถส่งผลกระทบต่อความสามารถในการช่วยเหลือผู้รับบริการ หรือผู้ที่ปฏิบัติงานด้วย

หลักการ B ความรับผิดชอบ (Fidelity and Responsibility)

นักจิตวิทยาพึงสร้างสัมพันธภาพอันเป็นที่น่าไว้วางใจต่อผู้รับบริการหรือผู้ที่ปฏิบัติงานด้วย ตลอดจนตระหนักถึงความรับผิดชอบทางวิชาชีพ ต่อสังคมและชุมชนที่ให้บริการ พึงยึดถือมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยแสดงบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของวิชาชีพให้ถูกต้องชัดเจน มีความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมในพฤติกรรมของตนเอง และพยายามจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่อาจทำให้เกิดผลเสียหรืออันตราย พึงปรึกษาหารือ ส่งต่อ และร่วมมือกับวิชาชีพอื่นหรือองค์กรอื่นเพื่อผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการหรือผู้ที่ปฏิบัติงานด้วย นอกจากนี้ควรคำนึงถึงการร่วมมือปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ร่วมงาน และจะต้องยอมสละเวลาส่วนหนึ่งเพื่อการให้บริการ แม้จะได้ค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย หรือไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือได้ผลประโยชน์ส่วนตัวใดๆ

หลักการ C ความซื่อสัตย์ (Integrity)

นักจิตวิทยาพึงส่งเสริมความถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริต และความเป็นจริง ในการค้นคว้าวิจัย การเรียนการสอน และการปฏิบัติงานทางด้านจิตวิทยา นักจิตวิทยาไม่ขโมย โกง หลอกลวงหรือข้องเกี่ยวกับการปลอมแปลง บิดเบือน หรือการนำเสนอข้อมูลที่ผิดโดยเจตนา นักจิตวิทยามุ่งรักษาคำสัญญาและหลีกเลี่ยงการให้คำสัญญาที่ปราศจากดุลพินิจและคลุมเครือไม่ชัดเจน สำหรับในสถานการณ์ที่การโกหกนั้นเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเพื่อลดอันตราย นักจิตวิทยาจะต้องพิจารณาไตร่ตรองถึงความจำเป็น และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนรับผิดชอบต่อที่จะแก้ไขผลลัพธ์ที่เป็นอันตรายหรือที่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ

หลักการ D ความยุติธรรม (Justice)

นักจิตวิทยาตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้าถึงหรือได้ประโยชน์จากจิตวิทยา และได้รับคุณภาพในกระบวนการ ขั้นตอน และบริการของนักจิตวิทยาอย่างเท่าเทียมกัน นักจิตวิทยาพึงใช้การตัดสินใจที่เหมาะสมตามหลักเกณฑ์วิชาชีพ และระมัดระวังมิให้อคติ ซึ่งถือเป็นอุปสรรคของความสามารถ ตลอดจนมิให้ข้อจำกัดใดๆ ในความรู้ความชำนาญของนักจิตวิทยา มาบดบังการปฏิบัติงานอันไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมนั้น

หลักการ E ความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี (Respect for People's Rights and Dignity)

นักจิตวิทยาพึงเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ ตลอดจนสิทธิของบุคคลในเรื่องส่วนตัว (ความลับ) และการตัดสินใจ นักจิตวิทยาตระหนักว่า การดูแลเป็นพิเศษอาจจำเป็นในการปกป้องสิทธิ สวัสดิภาพของบุคคล หรือชุมชนที่ขาดความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง นักจิตวิทยาตระหนักและให้คุณค่าความแตกต่างทางวัฒนธรรม ปัจเจกชน และบทบาท โดยรวมถึงอายุ เพศ การแสดงออกทางเพศ เชื้อชาติ วัฒนธรรม สัญชาติ ศาสนา ความพิการ ภาษา และสถานะทางเศรษฐกิจสังคม โดยพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ในการปฏิบัติงานกับกลุ่มบุคคลต่างๆ นักจิตวิทยามุ่งที่จะขจัดผลกระทบที่จะเกิดจากการทำงานที่มีอคติอยู่บนปัจจัยดังกล่าว นอกจากนี้ นักจิตวิทยาไม่เข้าร่วมในกิจกรรมของผู้อื่นผู้ใดโดยมีพื้นฐานของอคติดังกล่าว หรือยอมปล่อยให้กิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น

๒. หลักจรรยาบรรณวิชาชีพของสมาคมนักจิตวิทยาโรงเรียนแห่งชาติ National Association of School Psychologists (NASP)

๒.๑ เคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของคนทุกคนเท่าเทียมกัน (RESPECTING THE DIGNITY AND RIGHTS OF ALL PERSONS) นักจิตวิทยาโรงเรียนมีส่วนร่วมในหลักปฏิบัติทางวิชาชีพ เคารพและให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน ทั้งคำพูดและการกระทำ นักจิตวิทยาโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความเคารพในสิทธิของบุคคลและในการตัดสินใจด้วยตนเอง เคารพความเป็นส่วนตัว และปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเท่าเทียมและยุติธรรม

๑) การชี้นำตนเองและเลือกการตัดสินใจด้วยตนเอง (Autonomy and Self-Determination) นักจิตวิทยาโรงเรียน เคารพสิทธิของบุคคลในการตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสวัสดิการและสวัสดิภาพส่วนบุคคล

๒) ความเป็นส่วนตัวและการรักษาความลับ (Privacy and Confidentiality) นักจิตวิทยาโรงเรียน เคารพสิทธิของบุคคลที่จะเลือกด้วยตนเองว่าจะเปิดเผยความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมส่วนตัวของพวกเขาหรือไม่

๓) ความเป็นธรรมและความยุติธรรม (Fairness and Justice) นักจิตวิทยาโรงเรียน ส่งเสริม สนับสนุน ความเป็นธรรมและความยุติธรรม โดยใช้ความเชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน ให้มีความปลอดภัยและยอมรับคนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงลักษณะที่แตกต่างในด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ศาสนา บรรพบุรุษ ชาติกำเนิด สถานะทางการเมือง สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ภาษา เพศ รสนิยมทางเพศ ความผิดปกติทางเพศ การแสดงออกทางเพศ หรือลักษณะเฉพาะที่แตกต่างอื่นๆ

๒.๒ ศักยภาพและความรับผิดชอบอย่างมืออาชีพ (PROFESSIONAL COMPETENCE AND RESPONSIBILITY) นักจิตวิทยาโรงเรียน จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยเห็นประโยชน์เป็นสำคัญ นักจิตวิทยาโรงเรียน จะต้องปฏิบัติงานภายในขอบเขตของความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบ โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางจิตวิทยา ทางการศึกษาในการช่วยให้ผู้มาขอรับคำปรึกษาหรือผู้ที่มาขอรับบริการ ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลอย่างรอบด้านและรับผิดชอบต่อหน้าที่ปฏิบัติ

๑) ศักยภาพ (Competence) เพื่อประโยชน์ของผู้รับบริการ นักจิตวิทยาโรงเรียนต้องใช้คุณสมบัติและความสามารถที่มีในการปฏิบัติงาน

๒) ยอมรับและรับผิดชอบต่อการกระทำ (Accepting Responsibility for Actions) นักจิตวิทยาโรงเรียนยอมรับและรับผิดชอบต่อการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพของตน ตรวจสอบ กำกับ ติดตามและประเมินผลการให้บริการ และนำผลการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

๓) มีความรับผิดชอบต่อการประเมินและวิธีการปฏิบัติ (Responsible Assessment and Intervention Practices) นักจิตวิทยาโรงเรียนรักษามาตรฐานสูงสุดในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพที่รับผิดชอบต่อ การประเมินทางการศึกษาและทางจิตวิทยา และวิธีการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม

๔) การเก็บรักษาบันทึก ข้อมูลของโรงเรียนอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible School-Based Record Keeping) นักจิตวิทยาของโรงเรียนป้องกันและรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลทางจิตวิทยาในโรงเรียน และทำให้มั่นใจว่าผู้ปกครองสามารถเข้าถึงข้อมูลของบุตรหลานของตนเองได้

๕) มีความรับผิดชอบต่อการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา (Responsible Use of Materials) นักจิตวิทยาโรงเรียนเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลอื่น ของผู้สร้างแบบทดสอบผลงานทางวิชาการและเครื่องมือทางจิตวิทยาอื่นๆ

๒.๓ ซื่อสัตย์และความยึดมั่นในความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ (HONESTY AND INTEGRITY IN PROFESSIONAL RELATIONSHIPS) การสร้างและการรักษาความเชื่อมั่น นักจิตวิทยาโรงเรียน ต้องซื่อสัตย์ต่อหลักความจริงและยึดมั่นต่อหลักวิชาชีพ นักจิตวิทยาโรงเรียนต้องยึดมั่นในคุณสมบัติ ศักยภาพและบทบาท ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ นักจิตวิทยาโรงเรียนต้องร่วมมือกับสาขาวิชาชีพอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนและครอบครัว หลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนที่อาจทำให้ประสิทธิภาพของวิชาชีพที่ลดลง

๓.๑ การนำเสนอคุณสมบัติแห่งวิชาชีพที่แม่นยำ (Accurate Presentation of Professional Qualifications) นักจิตวิทยาโรงเรียนจะต้องระบุตัวตนได้อย่างแม่นยำในคุณสมบัติทางวิชาชีพของตนเอง

๓.๒ คำอธิบายเกี่ยวกับบริการบทบาทและลำดับความสำคัญของวิชาชีพ (Forthright Explanation of Professional Services, Roles, and Priorities) นักจิตวิทยาของโรงเรียนจะต้องอธิบายเกี่ยวกับพื้นฐานและขอบเขตของการบริการ

๓.๓ ให้เคารพวิชาชีพอื่น (Respecting Other Professionals) ในการเข้าถึงต่อความต้องการของนักเรียน นักจิตวิทยาของโรงเรียนจะต้องทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่น ในความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานความเคารพซึ่งกันและกัน

๓.๔ มีความสัมพันธ์ที่หลากหลาย โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ซับซ้อน (Multiple Relationships and Conflicts of Interest) นักจิตวิทยาโรงเรียนหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์และผลประโยชน์ที่ซับซ้อน ซึ่งอาจทำให้ประสิทธิภาพแห่งวิชาชีพ

๓.๔ มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน วิชาชีพ และสังคม (RESPONSIBILITY TO SCHOOLS, FAMILIES, COMMUNITIES, THE PROFESSION, AND SOCIETY) นักจิตวิทยาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ครอบครัว และสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชน นักจิตวิทยาโรงเรียนจะต้องรักษาความเชื่อมั่นของสาธารณะที่มีต่อนักจิตวิทยาโรงเรียน โดยการเคารพกฎหมายและหลักจรรยาบรรณ นักจิตวิทยาโรงเรียนจะต้องพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ โดยการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์น้อยและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาความรู้จิตวิทยาของโรงเรียน

๑) ส่งเสริม สุขภาพในโรงเรียน ครอบครัว และสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชน (Promoting Healthy School, Family, and Community Environments) นักจิตวิทยาโรงเรียนต้องใช้ความเชี่ยวชาญในด้านจิตวิทยาและการศึกษา เพื่อส่งเสริมโรงเรียนครอบครัวและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ปลอดภัย ดีต่อมีสุขภาพสำหรับเด็ก

๒) เคารพในกฎหมายและความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณ และหลักจริยธรรมทางจิตวิทยา (Respect for Law and the Relationship of Law and Ethics) นักจิตวิทยาของโรงเรียนมีความรู้และเคารพกฎหมายและแนวปฏิบัติของจิตวิทยาในโรงเรียน ในการเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม จะต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างกฎหมาย จรรยาบรรณ และหลักจริยธรรมทางจิตวิทยา

๓) การรักษาความไว้วางใจของสาธารณะโดยการตรวจสอบตนเองและการตรวจสอบโดยผู้อื่น (Maintaining Public Trust by Self-Monitoring and Peer Monitoring) นักจิตวิทยาโรงเรียนจะต้องยอมรับต่อความรับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนเองและการปฏิบัติงานของนักจิตวิทยาโรงเรียนอื่นๆ เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นไปตามมาตรฐานทางจริยธรรม

๔) สร้างหลักปฏิบัติแห่งวิชาชีพ โดยการตรวจสอบ นิเทศ กำกับ ติดตาม (Contributing to the Profession by Mentoring, Teaching, and Supervision) เป็นส่วนหนึ่งของภาระหน้าที่ที่มีต่อนักเรียน โรงเรียน สังคม และกลุ่มวิชาชีพ นักจิตวิทยาโรงเรียนให้คำปรึกษาและให้ความรู้แก่ผู้เรียนที่ทำให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพสูง และเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม แนวปฏิบัติแห่งวิชาชีพ และการตัดสินใจ

๕) มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้จิตวิทยาในโรงเรียน (Contributing to the School Psychology Knowledge Base) เพื่อที่จะพัฒนาการบริการให้กับเด็ก ครอบครัว และโรงเรียน และเพื่อส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพของเด็ก นักจิตวิทยาโรงเรียน ต้องกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาในโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมช่วยเหลือ ร่วมมือ เข้าร่วมหรือดำเนินการและเผยแพร่งานวิจัย

บทที่ ๒

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน มีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ และตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการดำเนินงาน บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

๒. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๓. เพื่อให้ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ขอบข่ายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือ

๒. ดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไข

๓. การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา

๒. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น

๓. นักเรียนรู้จักตนเอง และควบคุมตนเองได้

๔. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน

๕. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเสียสละ เอาใจใส่

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบ ๕ ประการ ประกอบด้วย

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

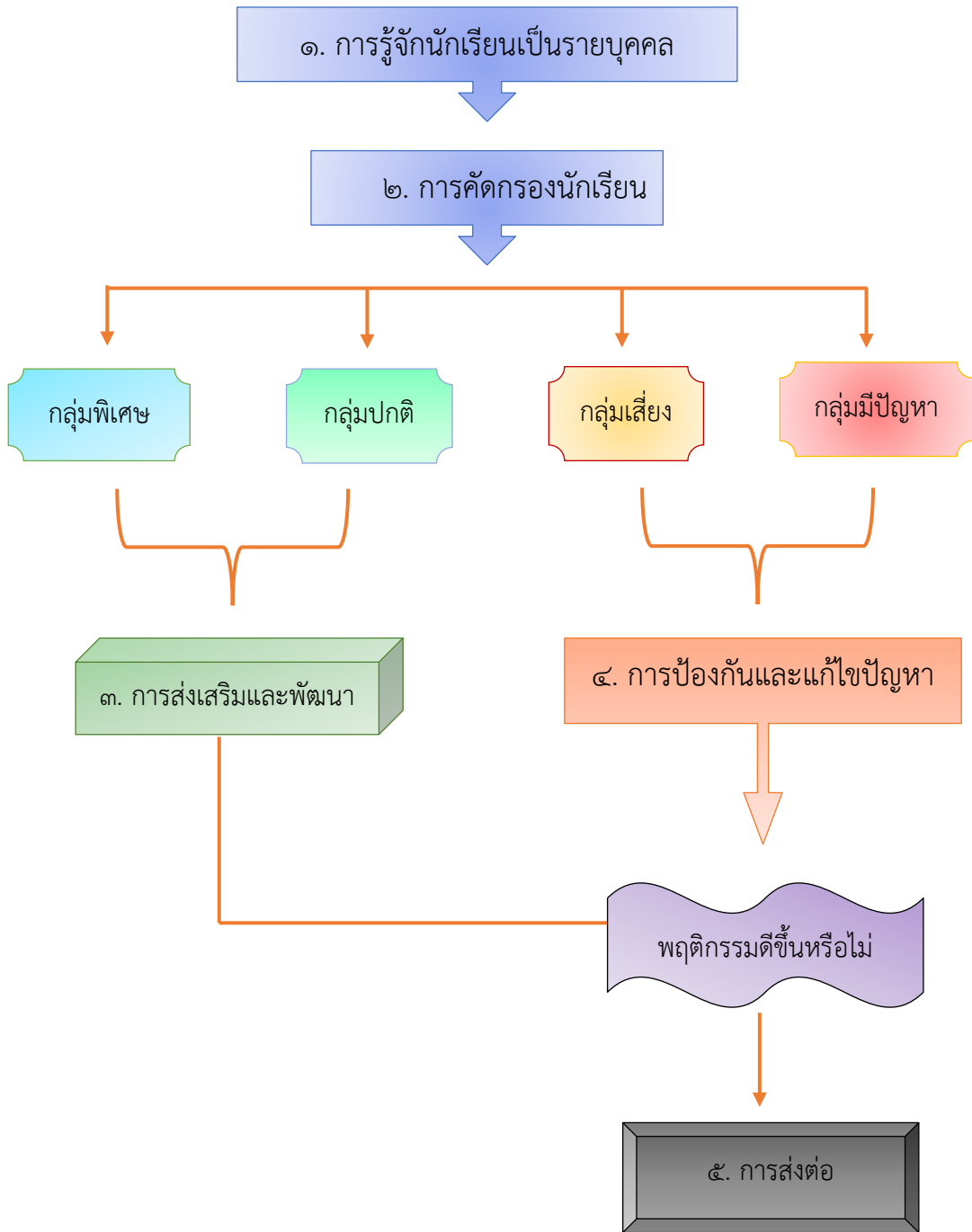
๒. การคัดกรองนักเรียน

๓. การส่งเสริมและพัฒนา

๔. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

๕. การส่งต่อ

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน อย่างน้อย ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านความสามารถ

- ด้านการเรียนรู้
- ด้านความสามารถอื่นๆ

๒. ด้านสุขภาพ

- ด้านร่างกาย
- ด้านจิตใจ - พฤติกรรม

๓. ด้านครอบครัว

- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการคุ้มครองนักเรียน

๔. ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน อาจนิยามกลุ่มได้ ๔ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา

กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาตามแต่กรณี

กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะ แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมนักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

๓. การพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน

การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง

ในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

๑. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
๒. การเยี่ยมบ้าน
๓. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
๔. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๔. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคล ที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียนมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

๑. การให้การปรึกษาเบื้องต้น

การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน เป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลายปัญหาให้น้อยลง ทั้งทางด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ให้คำปรึกษาควรมีทักษะพื้นฐานในเรื่องของจิตวิทยาวัยรุ่นและความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

กระบวนการและทักษะการให้การปรึกษาเบื้องต้น ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังเนื้อหาและความรู้สึก

แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพครอบครัว การใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น ซึ่งศึกษาค้นคว้าได้จากเอกสารจากหน่วยงานต่างๆ

๒. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะอาจจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ของครูทุกคนและผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามีการจัดกิจกรรมได้หลายแนวทาง ได้แก่

- ๒.๑ การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- ๒.๒ การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม
- ๒.๓ การใช้กิจกรรมในห้องเรียน
- ๒.๔ การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
- ๒.๕ การใช้กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

๕. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่บางปัญหา มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เกยตื้นเป็นเวลานานหน้าทีของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็น ปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งเป็น ๒ แบบ คือ

๕.๑ การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

๕.๒ การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

บทที่ ๓ การดำเนินงานนักจิตวิทยาในโรงเรียน

๑. การดำเนินงานนักจิตวิทยาในโรงเรียน

- ๑.๑ การสำรวจปัญหา
- ๑.๒ การลงพื้นที่
- ๑.๓ การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน
- ๑.๔ การส่งเสริม ป้องกัน และพัฒนานักเรียน
- ๑.๕ การประเมินผลการช่วยเหลือ

๒. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน

๓. การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน

๑. การดำเนินงานนักจิตวิทยาโรงเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียนให้เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน นำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถเรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่มีการออกกลางคัน

๒. เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ขอบเขตของงาน

การช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และอารมณ์ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและ โรงเรียนที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

๑. นักจิตวิทยาโรงเรียน หมายถึง นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

๒. การให้การปรึกษา (Counseling) คือ กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาศัยการสื่อสารสองทาง ระหว่างบุคคลหนึ่งในฐานะผู้ให้การปรึกษา (counselor) ซึ่งทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้รับบริการปรึกษา (client) ได้สำรวจและทำความเข้าใจ สิ่งที่เป็นปัญหา และแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง

๓. การให้คำปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling) คือ การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการช่วยเหลือโดยมีการพบปะเป็นการส่วนตัว ระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับบริการ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้รับบริการ ได้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถวางโครงการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเฉพาะจะสามารถแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่เท่านั้น แต่จะช่วยให้มีทักษะในการแก้ไขปัญหานั้น

๔. การให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) คือ การให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติ (NORMAL PEOPLE) ให้สามารถยอมรับปัญหาต่างๆ ของตนเอง และพยายามแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้นให้หมดสิ้นไป ก่อนที่จะช่วยบุคคลในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่จะนำความคิดทั้งหลายที่ได้รับจากกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๕. เด็กพิเศษ Special Child หมายถึง เด็กกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากวิธีการตามปกติ ทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเขาเอง โดยออกแบบการดูแลช่วยเหลือเด็ก ตามลักษณะความจำเป็น และความต้องการของเด็กแต่ละคน

๖. การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หมายถึง การที่บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรม หรือการกระทำของตนเองได้ โดยที่เขาสามารถเลือกพฤติกรรม เป้าหมาย และกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตัวเอง การควบคุมตนเองและการบังคับตนเองถือว่า เป็นเป้าหมายสำคัญของการปรับพฤติกรรม เพราะการปรับพฤติกรรมมุ่งหมายที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดเป็นพฤติกรรม

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- การสำรวจปัญหา/จัดทำแบบสำรวจปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียน
- การลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียน โดยการให้คำปรึกษานักเรียนรายบุคคล การให้คำปรึกษารายกลุ่ม และการบำบัดรักษา
- การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน
- การส่งเสริม ป้องกัน และพัฒนานักเรียน
- ประเมินผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและติดตาม
- สรุปผล/รายงาน

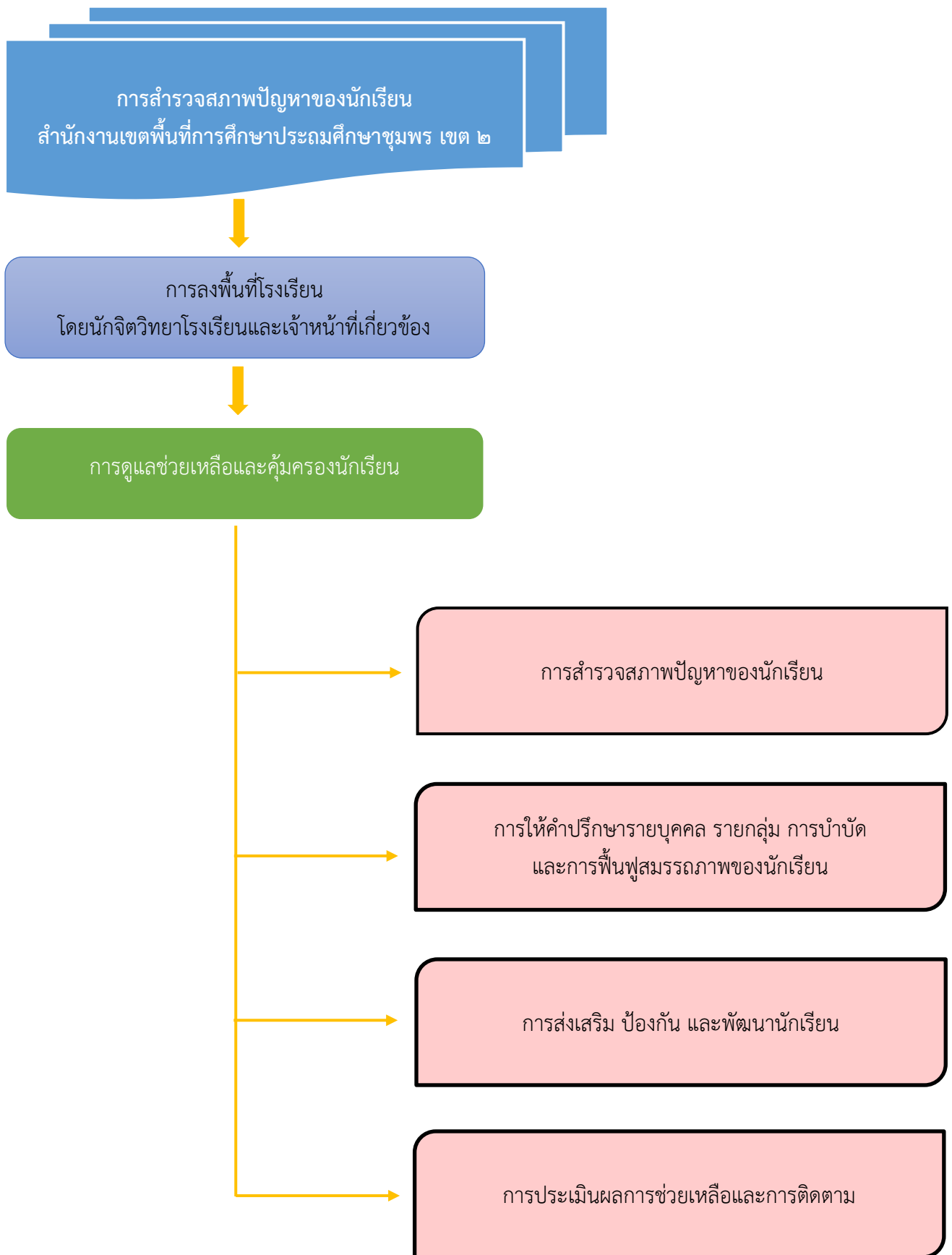
แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบสำรวจการคัดกรองนักเรียน
- แบบบันทึกให้คำปรึกษา
- การศึกษารายกรณี

เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

- คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน

Flow Chart การปฏิบัติงาน

๒. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้การดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ

๒. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ขอบเขตของงาน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ปัญหา การส่งต่อนักเรียน

คำจำกัดความ

การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนานักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิต

การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน เป็น ๓ กลุ่ม คือ

กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง เพื่อได้รับการช่วยเหลือก่อนเป็นปัญหา

กลุ่มมีปัญหา คือ มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชน คาดหวังต่อไป

การป้องกันและการแก้ไขปัญหา คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข

ปัญหา

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากการเยี่ยมบ้าน แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) การสัมภาษณ์นักเรียน

- การคัดกรองนักเรียน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

- ส่งเสริมนักเรียนทุกกลุ่ม

- ป้องกันและแก้ไขปัญหา (นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา) ให้คำปรึกษาเบื้องต้น

- ส่งต่อภายใน/ภายนอก

- สรุปและรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน

แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

- แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

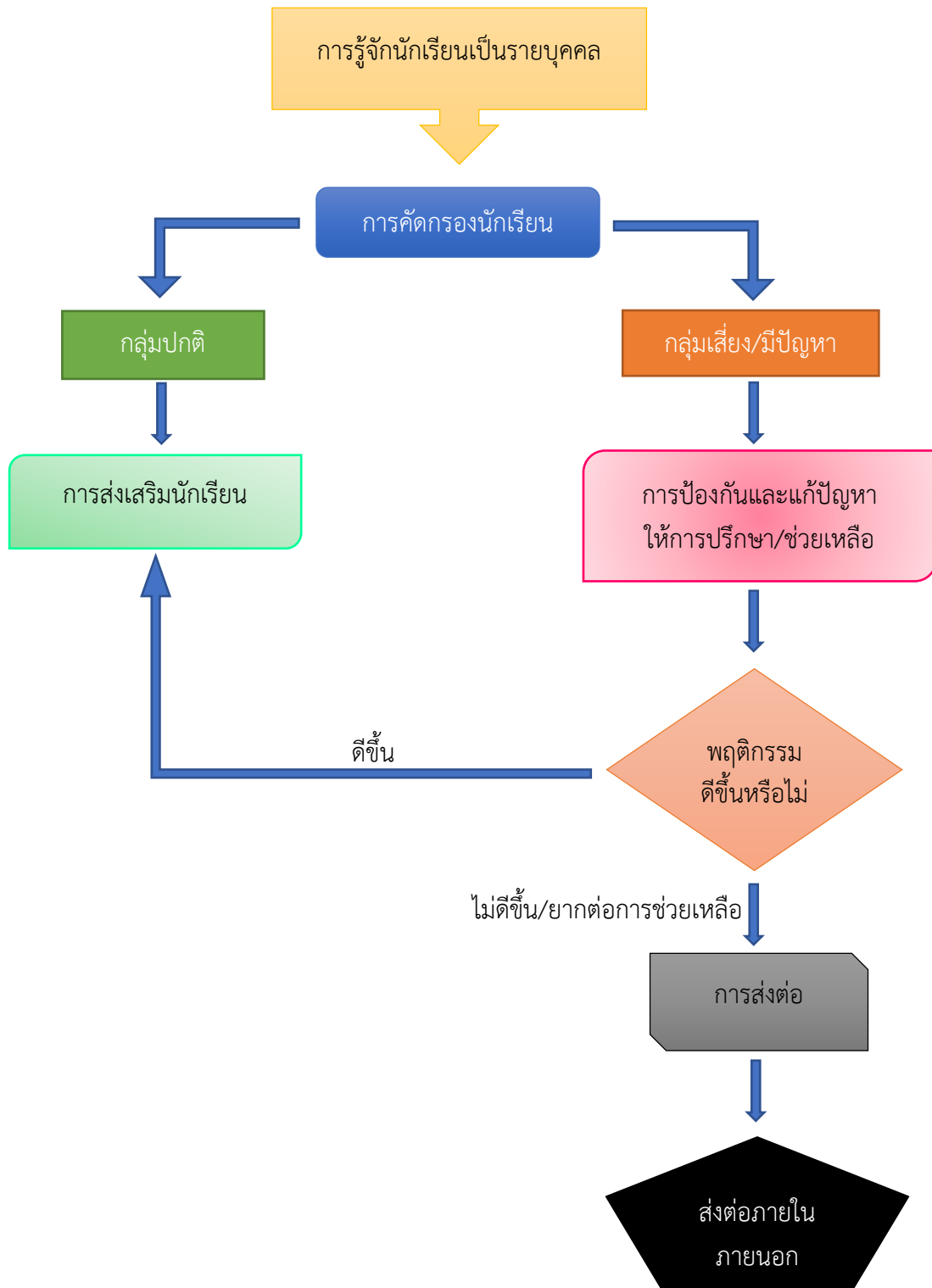
- แบบสัมภาษณ์นักเรียน

- แบบบันทึกให้คำปรึกษา
- แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล

เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

- คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน
- กรมสุขภาพจิต.๒๕๕๖ ข: ๘

Flow Chart การปฏิบัติงาน

๓. การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน

ชื่องาน การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อประสบปัญหา
๒. เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้รับการให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ขอบเขตของงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ได้ดำเนินการให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน ปัญหาความเสี่ยงในการถูกคุกคามทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ประพฤตินอกรูปแบบที่เหมาะสม และส่งเสริมดูแลเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ

คำจำกัดความ

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้างถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

“เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญาหรือจิตใจไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤตินอกรูปแบบที่เหมาะสมของเด็กที่ประกอบอาชีพ หรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๑. โรงเรียนประเมินสุขภาพจิตนักเรียนด้วยแบบคัดกรองแบบคัดกรองความเครียด แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (PHQ-A) แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก CDI แบบประเมินสภาวะทางอารมณ์

๒. โรงเรียนแจ้งผลการประเมินสุขภาพจิตนักเรียน/รับการติดต่อและหนังสือขอความช่วยเหลือจากโรงเรียน (ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน, สภาพปัญหาที่พบ)

๓. นักจิตวิทยาโรงเรียนลงพื้นที่เพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเรื่องที่ได้รับแจ้งจากโรงเรียน

๓. คัดกรองและประเมินความรุนแรงของปัญหา (ประเมินความเครียด, ประเมินและคัดกรองภาวะซึมเศร้า, ประเมินสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก) ชั่ว เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน

๔. พิจารณาความรุนแรงของเคส (ให้การปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว, กรณีที่เคสมีความรุนแรงมากอาจส่งต่อสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อไป)

๕. ติดตามเคส

๖. สรุปและรายงานผล

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑. ศึกษาระเบียบ กฎหมาย คู่มือที่เกี่ยวข้อง
๒. สร้างความรู้ความเข้าใจสถานศึกษาในสังกัด
๓. โรงเรียนประเมินสุขภาพจิตนักเรียนด้วยแบบคัดกรองแบบคัดกรองความเครียด แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (PHQ-A) แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก CDI แบบประเมินสภาวะทางอารมณ์
๔. โรงเรียนแจ้งผลการประเมินสุขภาพจิตนักเรียน/รับการติดต่อและหนังสือขอความช่วยเหลือจากโรงเรียน (ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน, สภาพปัญหาที่พบ)
๕. นักจิตวิทยาโรงเรียนลงพื้นที่เพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเรื่องที่ได้รับแจ้งจากโรงเรียน
๖. คัดกรองและประเมินความรุนแรงของปัญหา (ประเมินความเครียด, ประเมินและคัดกรองภาวะซึมเศร้า, ประเมินสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก) ซ้ำ เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน
๗. เปรียบเทียบผลการประเมินและการคัดกรอง พิจารณาความรุนแรงของเคส (ให้การปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว, กรณีที่เคสมีความรุนแรงมาก อาจส่งต่อสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อไป)
๘. ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อ
๙. สรุปและรายงานผล

แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบคัดกรองความเครียด
- แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (PHQ-A)
- แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก CDI
- แบบประเมินสภาวะทางอารมณ์

เอกสารหลักฐานอ้างอิง

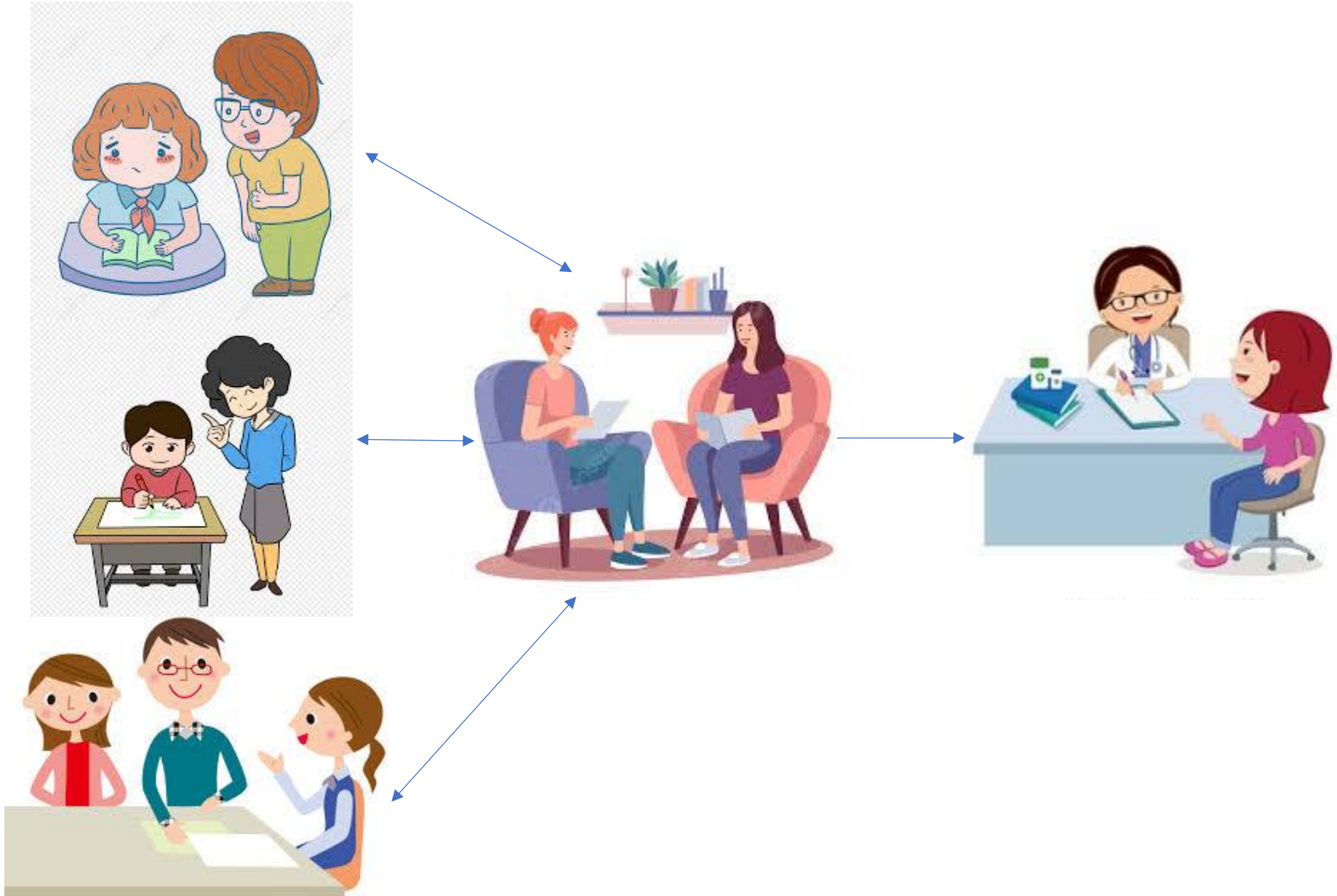
- คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- แบบทดสอบด้านสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

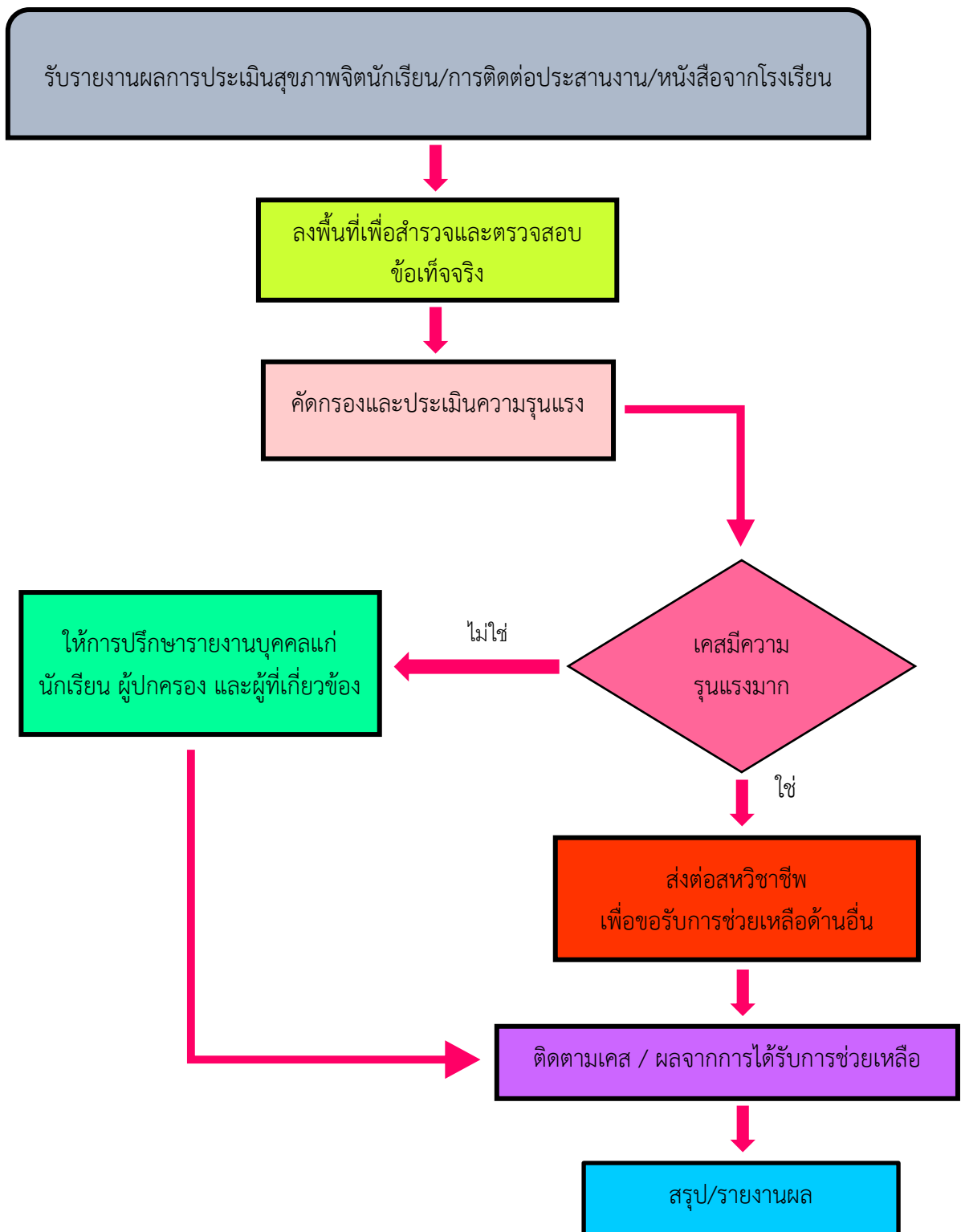
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาระดับเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน

ชื่องาน การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน		สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา			
วัตถุประสงค์ ๑. เพื่อคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อประสบปัญหา ๒. เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้รับการให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือตามความเหมาะสม					
ลำดับที่	ผังขั้นตอนการดำเนินงาน	รายละเอียดงาน	เวลาดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
๑	ศึกษาระเบียบ กฎหมาย คู่มือที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาระเบียบ กฎหมาย คู่มือที่เกี่ยวข้อง	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ โรงเรียน	
๒	↓	สร้างความรู้ความเข้าใจสถานศึกษาในสังกัด	๑ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๓	สร้างความรู้ความเข้าใจสถานศึกษาในสังกัด ↓ ประเมินสุขภาพจิตนักเรียนด้วยแบบคัดกรองชนิดต่างๆ	โรงเรียนประเมินสุขภาพจิตนักเรียนด้วยแบบคัดกรองแบบคัดกรองความเครียด แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (PHQ-A) แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก CDI แบบประเมินสภาวะทางอารมณ์	๑๕ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๔	↓ โรงเรียนรายงานผลการประเมินสุขภาพจิตนักเรียน	โรงเรียนแจ้งผลการประเมินสุขภาพจิตนักเรียน/รับการติดต่อและหนังสือขอความช่วยเหลือจากโรงเรียน (ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน, สภาพปัญหาที่พบ)	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๕	↓ นักจิตวิทยาโรงเรียนลงพื้นที่เพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริง (ประเมินและคัดกรองซ้ำ)	นักจิตวิทยาโรงเรียนลงพื้นที่เพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเรื่องที่ได้รับแจ้งจากโรงเรียน	๒ วัน/กรณี	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๖	↓ คัดกรองและประเมินความรุนแรงของปัญหา	คัดกรองและประเมินความรุนแรงของปัญหา (ประเมินความเครียด, ประเมินและคัดกรองภาวะซึมเศร้า, ประเมินสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก) ซ้ำ เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน	๗-๑๔ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๗	↓ เปรียบเทียบผลการประเมินและการคัดกรอง ↓ ติดตามดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อ	เปรียบเทียบผลการประเมินและการคัดกรอง พิจารณาความรุนแรงของเคส (ให้การปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว, กรณีที่เคสมีความรุนแรงมาก อาจส่งต่อสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อไป)	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๘	↓ สรุปและรายงานผล	ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อ	๑๔ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๙		สรุปและรายงานผล	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	

Flow Chart การปฏิบัติงาน

บทที่ ๔

การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม

ชื่องาน การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ
๒. เพื่อให้นักเรียนเรียนรวมได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม
๓. เพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ขอบเขตของงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ได้ดำเนินการให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเรียนรวม ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม และส่งเสริมดูแลเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ

ความหมาย

การศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การรับเด็กเข้ารับการศึกษ โดยไม่แบ่งแยกความบกพร่องของเด็กหรือคัดแยกเด็กที่ด้อยกว่าเด็กส่วนใหญ่ออกจากชั้นเรียน แต่จะใช้การบริหารจัดการและวิธีการในการให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการตามความต้องการจำเป็นอย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล ลักษณะของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมจะต้องถือหลักการว่า เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน โรงเรียนจะต้องปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ทุกด้านเพื่อให้สามารถสอนเด็กได้ทุกคน โรงเรียนจะต้องให้บริการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือต่างๆ ทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นนอกเหนือจากเด็กปกติทุกคน โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบในโรงเรียนปกติทั่วไปโดยจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด

ความสำคัญ

การเรียนรวมเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือพิการได้เข้าเรียนรู้สังคมและสิ่งแวดล้อมของชั้นเรียนเด็กปกติ เพื่อให้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ จากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและจากการทำงานร่วมกับเพื่อน นโยบายการศึกษาชาติได้ให้โอกาสทางการศึกษาแก่คนไทยทุกคนให้สามารถเรียนได้ในทุกที่ที่เปิดเรียน ทั้งคนปกติและคนไม่ปกติ ซึ่งหมายถึงผู้พิการ ผู้มีปัญหาสุขภาพ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้ด้วยจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางสังคม เกิดการยอมรับในความเป็นมนุษย์ สร้างความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน นับเป็นนโยบายการศึกษาที่สร้างสรรค์ความเป็นคน และความสมบูรณ์ทางสังคม แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษาต้องคำนึงถึงและนำมาพิจารณาให้เป็นรูปธรรม คือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการสร้างความเป็นคนที่เข้าใจและเมตตากัน ซึ่งต้องเกิดจากการพัฒนากรอบการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน มีมาตรฐานการศึกษา และมีคุณค่าแท้จริง

จุดมุ่งหมาย

๑. เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ ทักษะ และข้อมูลต่างๆ ที่จะช่วยให้สามารถเรียนรู้ ใช้ประโยชน์ และเตรียมตนเองให้พร้อมที่จะเป็นพลเมืองดีของสังคมและสถานที่ทำงานในอนาคต
๒. เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

๓. เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีชีวิตอยู่ในครอบครัวตามปกติ มีโอกาสประพุดิตนในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัวโดยไม่เกิดความรู้สึกที่ถูกกีดกันแบ่งแยก
๔. เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน
๕. สังคมมีความเข้าใจและยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม และมีโอกาสทำประโยชน์ให้กับสังคมเช่นเดียวกับคนปกติ

ประเภทของความพิการ

ประเภทของความพิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๒ และประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดประเภทของคณพิการออกเป็น ๙ ประเภท ได้แก่

๑. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นจนไม่สามารถรับการศึกษาได้ โดยการเห็นหรือใช้สายตาได้ตามปกติ แต่สามารถศึกษาเล่าเรียนได้โดยวิธีการต่างไปจากคนที่มองเห็นปกติ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมากจนไม่สามารถอ่านหนังสือธรรมดาได้ ต้องสอนให้อ่านและเขียนอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังแถบบันทึกเสียง หรือเครื่องบันทึกเสียงต่างๆ และมีความสามารถในการเห็นของตาข้างที่ดี หลักจากได้รับการแก้ไขแล้วอยู่ระหว่าง ๒๐ ส่วน ๒๐๐ ฟุต มีลานสายตาแคบกว่า ๓๐ องศา

๒) คนตาบอดบางส่วน หรือคนที่มีการเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่มีสูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ได้ โดยต้องใช้แว่นขยายหรืออุปกรณ์พิเศษบางอย่างที่ทำให้ความชัดเจนของการเห็นในข้างที่ดี เมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ ๒๐ ส่วน ๖๐ ฟุต ถึง ๒๐ ส่วน ๒๐๐ ฟุต มีลานสายตาแคบกว่า ๓๐ องศา

๒. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับน้อยไปถึงระดับรุนแรง จนไม่สามารถฟังเสียงได้เหมือนคนปกติซึ่งอาจจะหูตึง หรือหูหนวกก็ได้ แบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางกรไดยีน ไม่ว่าจะใช้หรือไม่ใช้เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหาตรวจการไดยีนจะสูญเสียการไดยีนปะมาณ ๙๐ เดซิเบลขึ้นไป ไม่สามารถไดยีนเสียงพูดต่างๆ อาจรับรู้เสียงบางเสียงได้จากการสั่นสะเทือน ไม่สามารถใช้การไดยีนได้เป็นประโยชน์เต็มประสิทธิภาพ คนหูหนวกอาจสูญเสียการไดยีนมาตั้งแต่กำเนิด หรือสูญเสียการไดยีนภายหลัง

๒) คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีกรไดยีนเหลืออยู่บ้างสามารถไดยีนได้ ไม่ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟังหรือหรือไม่ก็ตาม หากตรวจการไดยีนจะพบว่ามีการสูญเสียการไดยีนน้อยกว่า ๙๐ เดซิเบล ระดับการไดยีนอาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยดังนี้

- ตึงเล็กน้อย (๒๖-๔๐ เดซิเบล)
- ตึงปานกลาง (๔๑-๕๕ เดซิเบล)
- ตึงมาก (๕๖-๗๐ เดซิเบล)
- ตึงรุนแรง (๗๑-๙๐ เดซิเบล)

๓. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง บุคคลที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าคนปกติทั่วไปทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ภาษา เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้วมีสติปัญญาต่ำกว่าบุคคลปกติและความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติอย่างน้อย ๒ ทักษะ หรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัย และความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง การทำงาน ทักษะทางสังคม และทักษะในการใช้สาธารณสมบัติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาจะแสดงอาการแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ

๑. บกพร่องระดับเล็กน้อย - ระดับเขาวัวปัญญา (IQ) ประมาณ ๕๕-๗๐
๒. บกพร่องระดับปานกลาง - ระดับเขาวัวปัญญา (IQ) ประมาณ ๔๐-๕๕
๓. บกพร่องระดับรุนแรง - ระดับเขาวัวระดับรุนแรงมาก (IQ) ประมาณ ๒๕-๔๐
๔. บกพร่องระดับรุนแรงมาก - ระดับเขาวัวปัญญา (IQ) ประมาณ ๒๐-๒๕

๔. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ

บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติ บกพร่องหรือสูญเสียอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ดีหรือมีอาการเกร็ง คือ อาการตึงตัวของกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วน ควบคุมการทรงตัวได้ยากหรือไม่ได้เลย มีการเคลื่อนไหวของแขนขาไม่สัมพันธ์กัน มีอาการสั่น เดินเซ หรืออาจเป็นบุคคลที่บกพร่องเนื่องจากสุขภาพหรืออุบัติเหตุ อาการของโรคเรื้อรังโรคติดต่อ เป็นต้น ประเภทความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ อาจแบ่งได้ดังนี้

๑) บกพร่องทางระบบประสาท เช่น บุคคลสมองพิการ (Cerebral Palsy) ไม่ใช่บุคคลปัญญาอ่อน แต่หมายถึง สมองส่วนที่ใช้ควบคุมกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งบกพร่อง หรือสูญเสียทำให้มีปัญหาในการเคลื่อนไหว ซึ่งแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น กล้ามเนื้ออ่อนแรง หรือกล้ามเนื้อเคลื่อนไหวช้า ทรงตัวได้ไม่ดี และแต่ละคนมีความมากน้อยแตกต่างกัน ความบกพร่องจะเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุประมาณ ๗ ปี

ลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนของบุคคลสมองพิการ ได้แก่

- กล้ามเนื้อหดตัว เกร็ง (Spastic) เป็นลักษณะความผิดปกติของการควบคุมการเคลื่อนไหว เคลื่อนไหวช้ามีอาการเกร็ง ซึ่งเราจะพบบุคคลที่มีอาการในกลุ่มนี้มากที่สุด

- กล้ามเนื้อควบคุมการเคลื่อนไหวได้ยาก (Athetoid) มีลักษณะแขนขาไม่สัมพันธ์กัน หันไปตามทิศทางต่างๆ

- กล้ามเนื้อตึงตัว (Ataxia) มีอาการสั่น เดินเซ ควบคุมการทรงตัวได้ไม่ดี ซึ่งเราจะพบบุคคลที่มีอาการในกลุ่มนี้น้อยที่สุด

- แบบผสม มีลักษณะร่วมตั้งแต่ ๒ ชนิด เช่น มีอาการเกร็งร่วมกับการเคลื่อนไหวของแขนไม่สัมพันธ์กัน หันไปคนทิศหรือมีการเกร็ง ควบคุมการทรงตัวไม่ได้ มีการสั่น เดินเซ เป็นต้น

๒) บกพร่องทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น กล้ามเนื้อเปลี่ยน ไขข้ออักเสบ เป็นต้น

๓) ไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เช่น น้ำครั่งในสมอง แขน ขาด้วยหรือกุด แขน ขามีขนาดใหญ่ เล็กผิดปกติ เป็นต้น

๔) สภาพความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพอื่นๆ ได้แก่ บกพร่องจากอุบัติเหตุไฟไหม้ แขน ขาขาด โรคติดต่อ เช่น โปลิโอ การได้รับอันตรายจากการคลอด หรือบกพร่อง เนื่องจากสุขภาพ เช่น โรคหืด โรคหัวใจ โรคปอด โรคเอดส์ เป็นต้น

๕. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีปัญหาทางการรับรู้หรือทางการเรียนรู้ที่มีความผิดปกติอย่างเดี่ยวหรือหลายอย่าง ทำให้เกิดปัญหาทางการฟัง การอ่าน การพูด การเขียน การสะกด การคำนวณ การใช้เหตุผล การรวบรวมความคิด ซึ่งความผิดปกตินี้ไม่ใช่เกิดจากภาวะบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน ทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ แต่เป็นภาวะทางสมองที่มีความผิดปกติทำให้การแปลภาพ การแปลเสียงหรือการรับรู้ แปรปรวนไปจากเดิม เด็กบางคนมองเห็นหนังสือกลับหลัง เด็กบางคนไม่สามารถแปลความหมายหรือเข้าใจจากการได้ยิน เด็กบางคนไม่เข้าใจตัวเลขและความหมายตัวเลข

๖. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องในการออกเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องการเข้าใจ และการใช้ภาษาพูด การเขียน ตลอดจนระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบภาษา เนื้อหาของภาษา และหน้าที่ของภาษา

๗. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์

บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบุคคลทั่วไป และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ต่อสิ่งต่างๆ และปัญหาทางพฤติกรรมนั้น เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับกันทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งขาดสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีความคับข้องใจ มีการเก็บกดทางอารมณ์โดยแสดงออกทางร่างกาย

ลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์

- ก้าวร้าว ก่อวุ่น เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ มักแสดงออกในทางก้าวร้าว ก่อวุ่น ความสงบของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกอาจรวมไปถึงความโหดร้าย ทารุณสัตว์ ชกต่อย ทำร้ายตัวเองและผู้อื่น หิวดีรื่อง กระตือรือร้น ไม่เชื่อฟังครูและพ่อแม่ พฤติกรรมเหล่านี้อาจรุนแรงขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง

- การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ หมายถึง ไม่หยุดนิ่ง เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา โดยปราศจากจุดหมาย นอกจากนี้ยังมีความสนใจสั้น สนใจในบทเรียนได้ไม่นาน ขาดสมาธิในการเรียน

- การปรับตัวทางสังคม เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ จะมีการปรับตัวทางสังคมไม่ถูกต้อง ผ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคม เช่น แก่งอันธพาล การทำลายสาธารณสมบัติ ลักขโมย หนีโรงเรียน การประทุษร้ายทางเพศ พฤติกรรมเหล่านี้มักเกิดกับเด็กวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่

- ความวิตกกังวลและปมด้อย เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ อาจไม่กล้าพูดกล้าแสดงออก ในชั้นเรียน มีอาการประหม่า ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมดังกล่าวต้องเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างรุนแรงและเกิดขึ้นสม่ำเสมอเท่านั้น จึงจัดว่าเป็นเด็กที่มีปัญหา

- การหนีสังคมหรือการปลีกตัวออกจากสังคม เป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนอย่างหนึ่ง เช่น การที่เด็กไม่ค่อยพูด ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ร่วมกิจกรรม ซ้ำอาย ชอบอยู่คนเดียว บางคนเจ้าอารมณ์ บางคนแสดงออกทางสังคมไม่เหมาะสม

- ความผิดปกติทางการเรียน เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์จะมีผลการเรียนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกรอ่าน การสะกดคำ การคำนวณ การตัดสินใจเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมนั้น ควรพิจารณาความรุนแรงและความสม่ำเสมอควบคู่ไปด้วย การตัดสินใจควรใช้เกณฑ์เป็นหลักในการพิจารณา

๘. บุคคลออทิสติก

บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินั้นพบได้ก่อนวัย ๓๐ เดือน ลักษณะของเด็กออทิสติก มีดังนี้

๑) มีความบกพร่องทางปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ไม่มองสบตาบุคคลอื่น ไม่มีการแสดงออกทางสีหน้า กิริยาหรือท่าทาง เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ไม่สนใจที่จะทำงานร่วมกับใคร ไม่เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลอื่น

๒) มีความบกพร่องด้านการสื่อสาร ทั้งการใช้ภาษาพูด ความเข้าใจภาษา การแสดงกิริยาสื่อความหมาย ซึ่งมีความบกพร่องหลายระดับ ตั้งแต่ไม่สามารถพูดสื่อความหมายได้เลย หรือคนพูดได้แต่ไม่สามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ บางคนพูดแบบเสียงสะท้อนหรือพูดเลียนแบบทวนคำพูด บางคนจะพูดซ้ำในเรื่องที่ตนเองสนใจ มีการใช้สรรพนามสลับที่ ระดับเสียงพูดอาจมีความผิดปกติ บางคนพูดโทนเสียงเดียว บางคนพูดไม่มีความหมาย

๓) มีความบกพร่องด้านพฤติกรรมและอารมณ์ บางคนมีพฤติกรรมซ้ำๆ ผิดปกติ เช่น เล่น โบกมือไปมา หรือหมุนตัวไปรอบๆ เดินเขย่งเท้าปลาย ทำทางเดินงุ่มง่าม ยึดติดโดยไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใดๆ การแสดงออกทางอารมณ์ไม่เหมาะสมกับวัย บางคนร้องไห้หรือหัวเราะโดยไม่มีเหตุผล บางคนมีอาการก้าวร้าวรุนแรงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๔) มีความบกพร่องด้านการรับรู้และประสาทสัมผัส การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ การรับรู้ทางการเห็น การตอบสนองต่อการฟัง การสัมผัส การรับกลิ่นและรส มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนชอบมองแสง บางคนตอบสนองต่อเสียงผิดปกติ รับเสียงบางเสียงไม่ได้ ด้านรับสัมผัสกลิ่นและรส บางคนตอบสนองช้าหรือไว หรือแปลกกว่าปกติ เช่น ชอบดมของเล่น เป็นต้น

๕) มีความบกพร่องด้านการใช้อวัยวะต่างๆ อย่างประสานสัมพันธ์กัน การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมถึงการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็กมีความบกพร่อง บางคนเคลื่อนไหวงุ่มง่ามผิดปกติ ไม่คล่องแคล่ว ทำทางเดินหรือวิ่งแปลก การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการหยิบจับไข่ประสานกัน

๖) มีความบกพร่องด้านจินตนาการ ไม่สามารถแยกเรื่องจริงเรื่องสมมุติ หรือประยุกต์วิธีการจากเหตุการณ์หนึ่งไปยังอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ยาก เล่นบทบาทสมมุติไม่เป็น จัดระบบความคิด ลำดับความคิด ลำดับความสำคัญก่อนหลัง คิดจินตนาการจากภาษาได้ยาก ทำให้เกิดอุปสรรค

๗) มีความบกพร่องด้านสมาธิ มีความสนใจสั้น ไม่อยู่นิ่ง

๙. บุคคลพิการซ้อน

บุคคลพิการซ้อน (Mutiple Handicapped) หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องตั้งแต่หนึ่งอย่างขึ้นไปในบุคคลเดียวกัน อาจแบ่งตามลักษณะได้ตามความพิการที่เห็นชัดเจน เช่น

๑) บกพร่องทางการเห็นร่วมกับบกพร่องอื่นๆ เช่น การได้ยิน สติปัญญา ร่างกาย การเรียนรู้สมาธิสั้น เป็นต้น

๒) บกพร่องทางร่างกายร่วมกับบกพร่องอื่นๆ เช่น สติปัญญา การเห็น การได้ยิน การเรียนรู้ ออทิสติกสมาธิสั้น เป็นต้น

๓) บกพร่องทางสติปัญญาร่วมกับบกพร่องอื่นๆ เช่น สติปัญญา การเห็น ร่างกาย การเรียนรู้สมาธิสั้น เป็นต้น

๔) บกพร่องทางสติปัญญา กับบกพร่องอื่นๆ เช่น ร่างกาย ออทิสติก สมาธิสั้น เป็นต้น

ลักษณะความพิการซ้อนมีมากมายหลายประเภท โดยอาจจับคู่ๆ ดังกล่าวข้างต้น หลายคนมีลักษณะความพิการซ้อนมากกว่า ๒ อย่าง และมีความต้องการพิการพิเศษแตกต่างกันต้องได้รับการช่วยเหลือตามความต้องการเพื่อพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑. ศึกษาระเบียบ กฎหมาย คู่มือที่เกี่ยวข้อง
๒. สร้างความรู้ความเข้าใจสถานศึกษาในสังกัด
๓. โรงเรียนคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ด้วยแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษา
๔. โรงเรียนยืนยันข้อมูลนักเรียนเรียนรวมในสังกัดทางระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม
๕. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบและยืนยันข้อมูลนักเรียนเรียนรวมในสังกัดทางระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม
๖. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบและยืนยันข้อมูลครูพี่เลี้ยงเด็กพิการในสังกัดทางระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม
๗. สรุปและรายงานผล

แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารหลักฐานอ้างอิง

- คู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้ดำเนินการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา

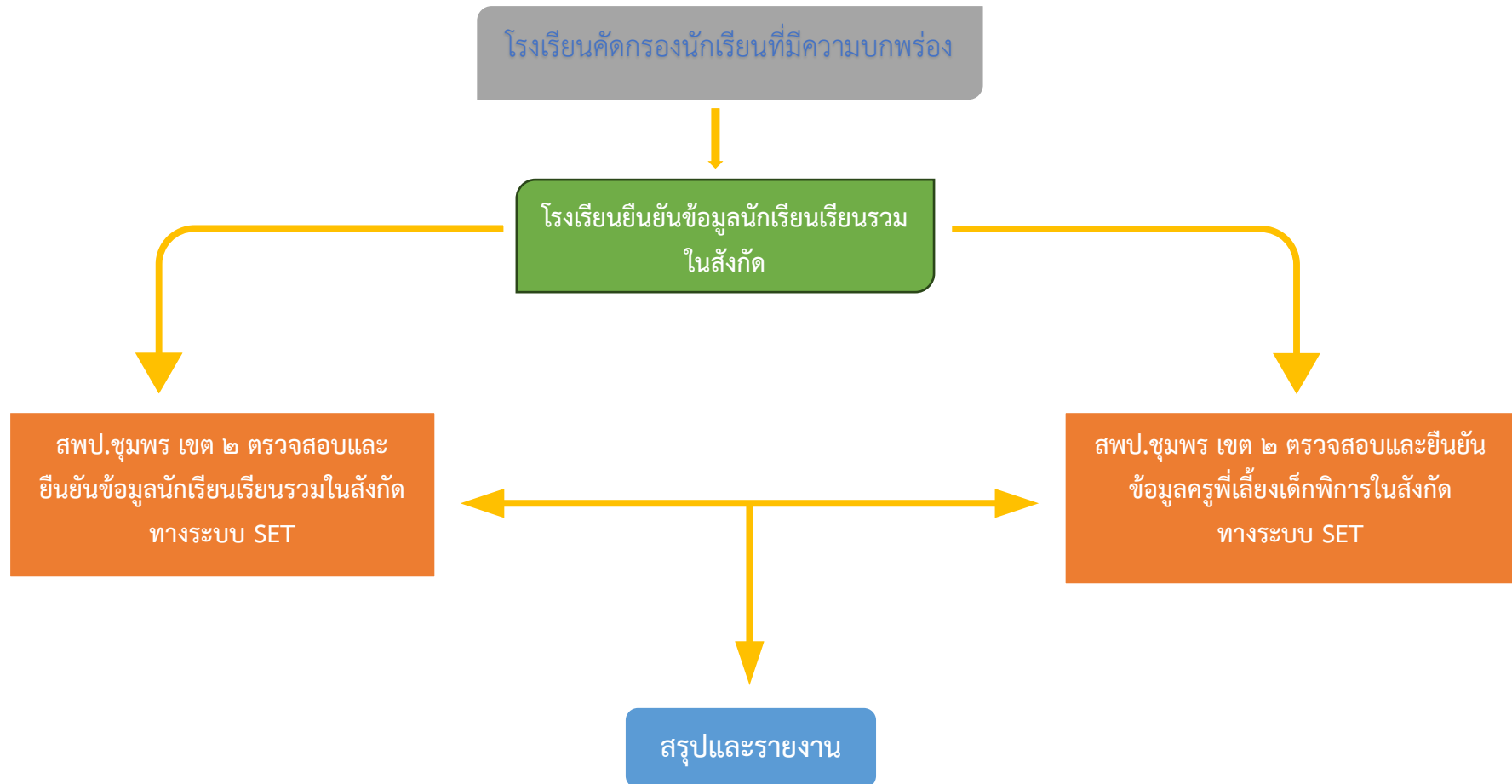
ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๒

ผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน

ลำดับที่	ผังขั้นตอนการดำเนินงาน	รายละเอียดงาน	เวลาดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
<p>ชื่องาน การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม</p> <p>สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา</p>					
<p>วัตถุประสงค์</p> <p>๑. เพื่อคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ</p> <p>๒. เพื่อให้นักเรียนเรียนรวมได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม</p> <p>๓. เพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล</p>					
๑	ศึกษาระเบียบ กฎหมาย คู่มือที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาระเบียบ กฎหมาย คู่มือที่เกี่ยวข้อง	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ โรงเรียน	
๒	สร้างความรู้ความเข้าใจสถานศึกษาใน	สร้างความรู้ความเข้าใจสถานศึกษาในสังกัด	๑ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๓	โรงเรียนคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ	โรงเรียนคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ด้วยแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษา	๑๔ วัน	โรงเรียน	
๔	โรงเรียนยืนยันข้อมูลนักเรียนเรียนรวมในสังกัดทางระบบ SET	โรงเรียนยืนยันข้อมูลนักเรียนเรียนรวมในสังกัดทางระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม	๑๔ วัน	โรงเรียน	
๕	สพป.ชุมพร เขต ๒ ตรวจสอบและยืนยันข้อมูลนักเรียนเรียนรวมในสังกัด ทางระบบ SET	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบและยืนยันข้อมูลนักเรียนเรียนรวมในสังกัดทางระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๖	สพป.ชุมพร เขต ๒ ตรวจสอบและยืนยันข้อมูลครูพี่เลี้ยงเด็กพิการในสังกัดทางระบบ SET	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบและยืนยันข้อมูลครูพี่เลี้ยงเด็กพิการในสังกัดทางระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	
๗	สรุปและรายงานผล	สรุปและรายงานผล	๗ วัน	กลุ่มส่งเสริมฯ	

Flow Chart การปฏิบัติงาน

บทที่ ๕ การดำเนินงานแนะแนว

ความหมาย

การแนะแนว คือ จิตวิทยาประยุกต์แขนงหนึ่งที่ว่าด้วยกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม สร้างเสริมให้บุคคลมีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ และพัฒนาศักยภาพของตน รู้จัก ความถนัด ความชอบ สติปัญญา ภูมิหลังของตนเอง วิเคราะห์ตนเองได้ถูกต้อง มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญหา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤติ วางแผนการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขในชีวิตได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

ความสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและกำหนดแนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผูกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มวิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ส่งผลให้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น บุคคลจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี กิจกรรมแนะแนวจึงมีความสำคัญในการทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของการรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น

กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการพัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียนด้วยการจัดบริการ และกิจกรรมที่หลากหลายทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถจัดการชีวิตของตนได้ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถบนพื้นฐานของความเชื่อว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า สามารถพัฒนาให้เจริญงอกงามได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักโลกแวดล้อม สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา รู้จักเลือกและวางแผนชีวิต การเรียน อาชีพ และสามารถปรับตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุข ความสำเร็จ และเป็นประโยชน์ การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายหลัก ๓ ประการ คือ

๑. ป้องกัน
๒. แก้ไข
๓. พัฒนา

ประเภทของการแนะแนว

มี ๓ ประเภท ได้แก่

๑. การแนะแนวด้านการเรียนหรือการศึกษา มีขอบข่ายงานตั้งแต่การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน การฝึกทักษะหรือเทคนิคการเรียนที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนการเรียนที่ดี การรู้ช่องทางการศึกษา และการเลือกทางศึกษาต่อ ตลอดทั้งการสร้างนิสัยเรียนรู้ตลอดชีวิต

๒. การแนะแนวอาชีพ มีขอบข่ายงานตั้งแต่การสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน และการประกอบอาชีพ การสร้างความตระหนัก รับรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจและวางแผนด้านอาชีพ การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การเข้าสู่อาชีพ และการพัฒนาตัวเองเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพตลอดทั้งการปรับตนในการทำงาน

๓. การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม มีขอบข่ายงานตั้งแต่การรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การรู้จักตนเองและรู้คุณค่าของตน การรู้จักปรับตัวและแก้ปัญหา การพัฒนาตนเอง การฝึกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้มีบุคลิกภาพ สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียน / สถานศึกษาทั้ง ๓ ประเภท จะจัดอยู่ในรูปของบริการแนะแนว ๕ บริการ คือ

๑. บริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service)

๒. บริการสนเทศ (Information Service)

๓. บริการให้การปรึกษา (Counseling Service)

๔. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service)

๕. บริการติดตามผล (Follow-up Service)

บริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service)

เป็นบริการที่ช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนมากขึ้นด้วยความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการศึกษาข้อมูลของนักเรียนทุกด้าน ทั้งด้านส่วนตัว ครอบครัว สุขภาพ การเรียน สังคม ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ฯลฯ และมีการศึกษาและรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ

ลักษณะงานของการจัดบริการศึกษาข้อมูลนักเรียนของครูแนะแนว เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนด้วย โดยการช่วยจัดหาเครื่องมือที่ง่ายและสะดวกต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา เช่น แบบสอบถามข้อมูลประวัติส่วนตัวนักเรียนด้านต่างๆ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์นักเรียน และผู้ปกครอง เป็นต้น

การใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาอื่นๆ เพื่อการรู้จักนักเรียนเพิ่มเติม เช่น แบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (SDQ) และประสานแจ้งผลการสำรวจ/การทดสอบทางจิตวิทยาและการแนะแนวให้ครูที่ปรึกษาทราบ เช่น ผลจากการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ผลจากการวัดทางสุขภาพจิต ผลการสำรวจบุคลิกภาพ ผลการสำรวจทิศทางการสนใจในอาชีพ

บริการสนเทศ(Information Service)

เป็นการจัดบริการข่าวสารข้อมูลด้านการศึกษาด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมแก่นักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของนักเรียน โดยจัดนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น ป้ายนิเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดนิทรรศการ การเชิญวิทยากร การศึกษาดูงาน เป็นต้น

การจัดบริการสนเทศ ทั้ง ๓ ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมแนะแนว ได้อย่างกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนานักเรียนก็มีขอบข่าย ๓ ด้านนี้เช่นกัน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์เชื่อมโยงไปยังงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากสามารถช่วยเหลือครูที่ปรึกษา ในการป้องกันส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกคนได้

บริการให้การปรึกษา (Counseling Service)

เป็นการจัดกระบวนการที่มีหลักการ ขั้นตอน และจุดมุ่งหมายในการปรึกษาที่ชัดเจนตามหลักการ ปรึกษาเชิงจิตวิทยา ช่วยให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ ยอมรับตนเองและปัญหาที่กำลังเผชิญ ได้เรียนรู้และค้นหาเหตุแห่งปัญหา หาทางจัดการกับปัญหาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง อีกทั้งจัดการศึกษารายกรณี และประสานการจัดประชุมปรึกษารายกรณี เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดบริการให้การปรึกษา ควรครอบคลุมด้านการศึกษาต่อ ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เช่นกัน โดยมีความเชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมแนะแนว คือ เป็นบริการที่รองรับการให้การช่วยเหลือนักเรียนที่ครูแนะแนว พบว่ามีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือมีเรื่องที่ควรได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือหรือพัฒนา จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว การแสดงออก หรือชิ้นงานที่นักเรียนทำ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์เชื่อมโยงไปยังงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในส่วนของงานให้ความร่วมมือช่วยเหลือครูที่ปรึกษา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนประสานการส่งต่อนักเรียนจากครูที่ปรึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน กรณีที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา

บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service)

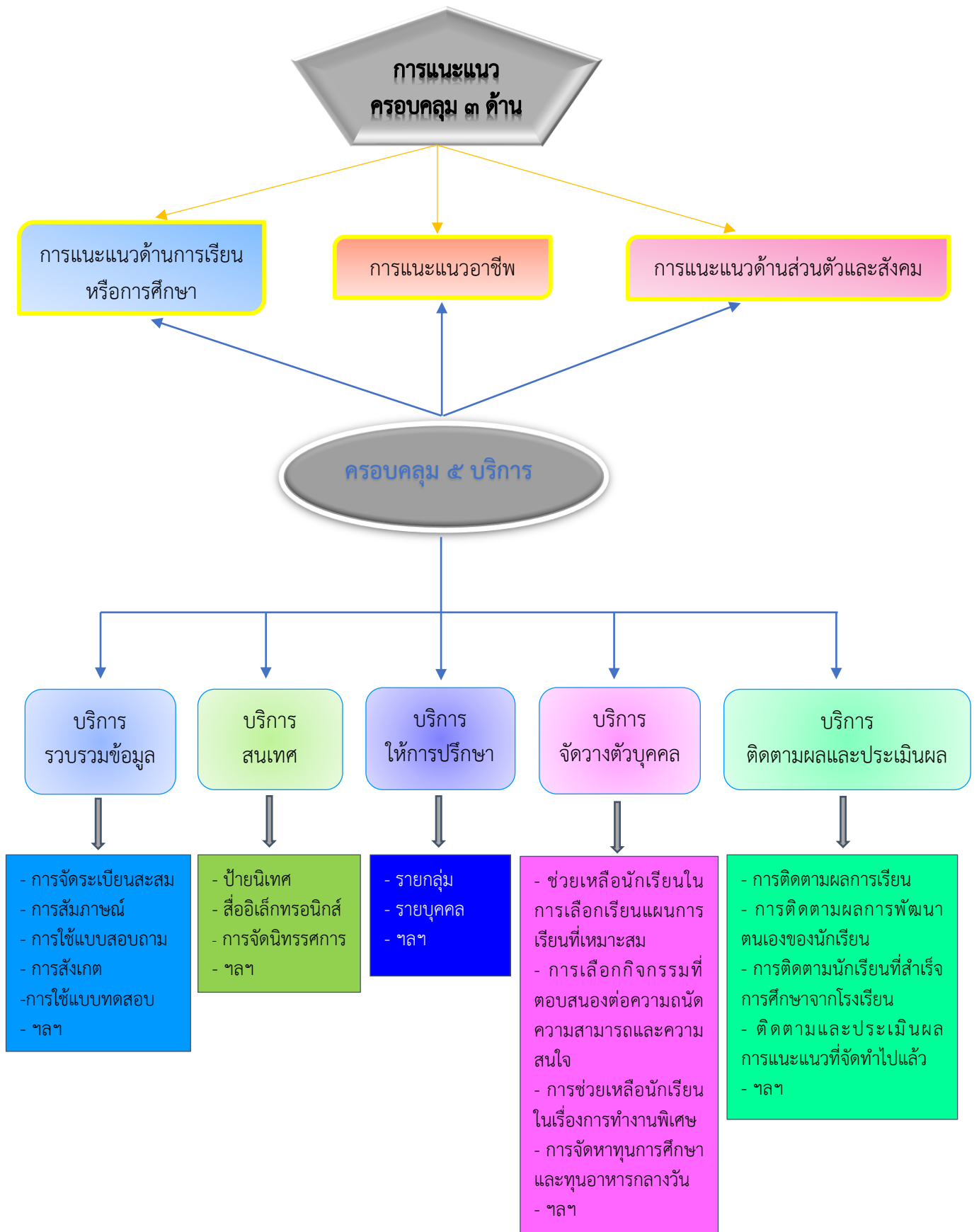
เป็นบริการที่จัดเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ ได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับการฝึกฝนตามแต่กรณี โดยจัดความช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัว และสังคม เช่น ช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกเรียนแผนการเรียนที่เหมาะสม ได้ร่วมกิจกรรมที่ตอบสนองต่อ ความถนัด ความสามารถและความสนใจ การช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการทำงานพิเศษ การจัดหาทุนการศึกษาและ ทุนอาหารกลางวัน เป็นต้น

ลักษณะของการบริการจัดวางตัวบุคคลดังกล่าว เป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมแนะแนว และการประสานช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ได้เช่นกัน

บริการติดตามผลและประเมินผล (Follow-up Service)

เป็นบริการที่มีระบบ ขั้นตอน ในการติดตามประเมินผลคุณภาพการให้บริการ การจัดกิจกรรมแนะแนว และการจัดงาน โครงการต่างๆ ของงานแนะแนวเพื่อนำผลที่ได้ไปแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการวางแผนงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การติดตามผลการจัดบริการแนะแนวด้านต่างๆ จะทำให้ครูแนะแนวมีข้อมูลในการประเมิน การดำเนินการช่วยเหลือว่าต้องดำเนินการต่อหรือยุติการช่วยเหลือเมื่อนักเรียนได้พัฒนาตามวัตถุประสงค์แล้ว และเชื่อมโยงเป็นประโยชน์กับการจัดกิจกรรมแนะแนว ด้วยการนำผลการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรและ แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว การติดตามผลการพัฒนาตนของนักเรียนมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมแนะแนว ให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน คือ เป็นการช่วยให้ครูที่ปรึกษาได้เห็นผลของการดำเนินงานให้การดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมนักเรียน ในความดูแลของตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

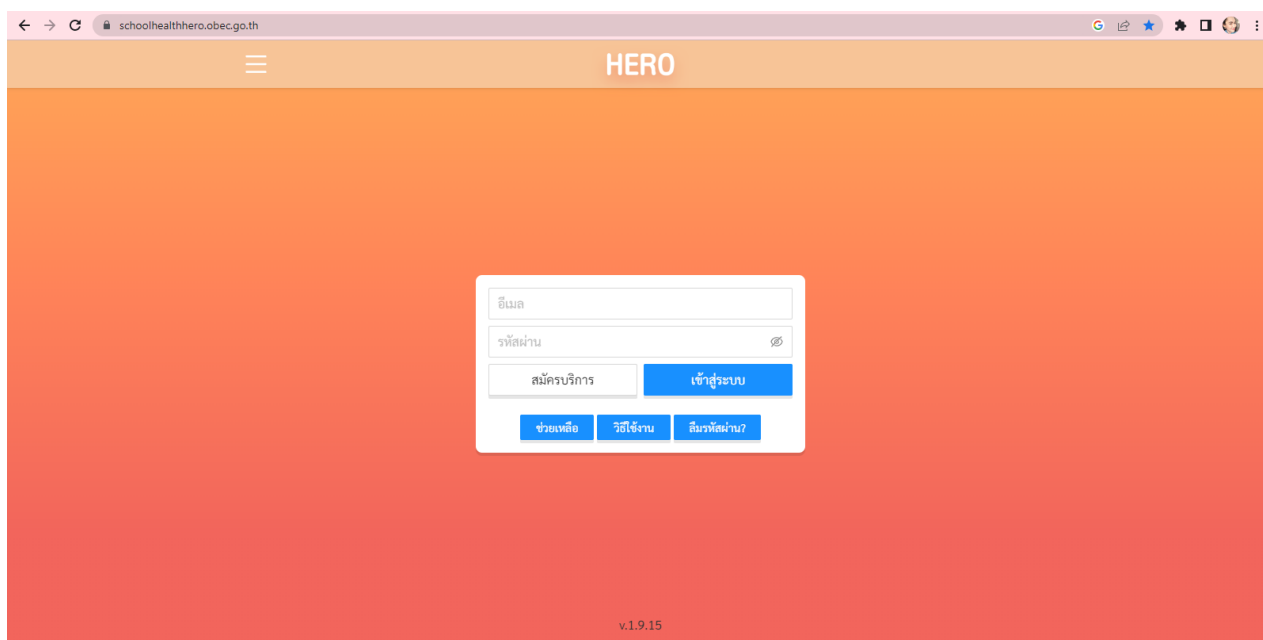

บทที่ ๖ การดำเนินงานระบบที่เกี่ยวข้อง

ระบบสุขภาพจิตโรงเรียนวิถีใหม่ School Health Hero

School Health HERO (Health And Educational Reintegrating Operation) คือ ระบบสุขภาพจิตโรงเรียน วิถีใหม่ เพื่อเฝ้าระวัง เรียนรู้ และรับคำปรึกษาเพื่อดูแล นักเรียนที่เสี่ยงต่อ ปัญหาพฤติกรรม อารมณ์ และทักษะสังคม

School Health HERO ได้ถูกพัฒนาขึ้นสำหรับครู ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อเฝ้าระวัง ปัญหาพฤติกรรม อารมณ์ และทักษะสังคม ของเด็กและ วัยรุ่น ผ่านคำถาม ๙ ข้อ (๙ symptoms หรือ ๙S) ได้แก่ ขนเกินไป ใจลอย รอคอยไม่ได้ หงุดหงิดง่าย ท้อแท้เบื่อหน่าย ไม่อยากไปโรงเรียน ถูกเพื่อนแกล้ง แกล้งเพื่อน และไม่มีเพื่อน ทำให้ครูค้นหาเด็กได้เร็วขึ้น ระบบยังทำการรายงานผลการประเมินนักเรียนให้ทันที และเมื่อครูติดตามดูแลนักเรียนแล้วยังไม่ดีขึ้น ครูสามารถขอรับคำปรึกษาจากที่ปรึกษาด้านสุขภาพจิต หรือ HERO Consultant ในทุกอำเภอผ่านแอปพลิเคชัน School Health HERO

คู่มือการดำเนินงานระบบสุขภาพจิตโรงเรียนวิถีใหม่ School Health Hero

<https://schoolhealthhero.obec.go.th/>

ระบบมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษา MOE Safety Center

MOE Safety Center เป็นระบบมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยใช้หลัก Digital Based Management เป็นรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา ให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้อง ค้ำครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึง การเสริมสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสังคม นักเรียน ครูและบุคลากร ทางการศึกษา หรือประชาชนทั่วไป สามารถเข้าถึงระบบ MOE Safety Center เมื่อมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและมีความประสงค์จะร้องทุกข์ ร้องเรียน หรือเตือนให้ทราบว่าสถานศึกษาแห่งหนึ่งกำลังเกิดภัยอย่างหนึ่งอย่างใดใน ๔ กลุ่มภัย ได้แก่ ได้แก่

- ๑) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์(Violence)
- ๒) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ(Accident)
- ๓) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right)
- ๔) ภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness)

สามารถร้องทุกข์ร้องเรียน หรือเตือน โดยผ่านระบบ MOE Safety Center มายังศูนย์ความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการ ใน ๔ ช่องทาง ได้แก่

- ๑) www.MOESAFETYcenter.com ระบบ Web App Responsive
- ๒) Mobile App. : MoeSafetyCenter
- ๓) Line@ : MoeSafetyCenter
- ๔) โทร : ๐๒ ๑๒๖ ๖๕๖๕

เมื่อระบบ ได้รับข้อมูลผ่าน ๔ ช่องทางนี้แล้ว จะมีเจ้าหน้าที่ดูแลระบบซึ่งเรียกว่า SC : Safety Center ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศูนย์ความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการ จะรับข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างความปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือประชาชนทั่วไป สามารถลดขั้นตอน ลดเวลา มีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา และให้การคุ้มครองช่วยเหลือ เยียวยา สร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้น เป็นไปตามมาตรการ ๓ป ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ “ป้องกัน ปลูกฝัง ปราบปราม” อย่างแท้จริง

เข้าสู่ระบบ
หรือ สร้างบัญชีผู้ใช้งานใหม่

อีเมล *

รหัสผ่าน *

ลืมรหัสผ่าน ส่งรหัสยืนยันอีกครั้ง

ขอภัยคุณไม่มีสิทธิ์ใช้งาน หรือเวลาในการระบบหมดอายุ กรุณาเข้าสู่ระบบอีกครั้ง

คู่มือการดำเนินงานระบบมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษา MOE Safety Center

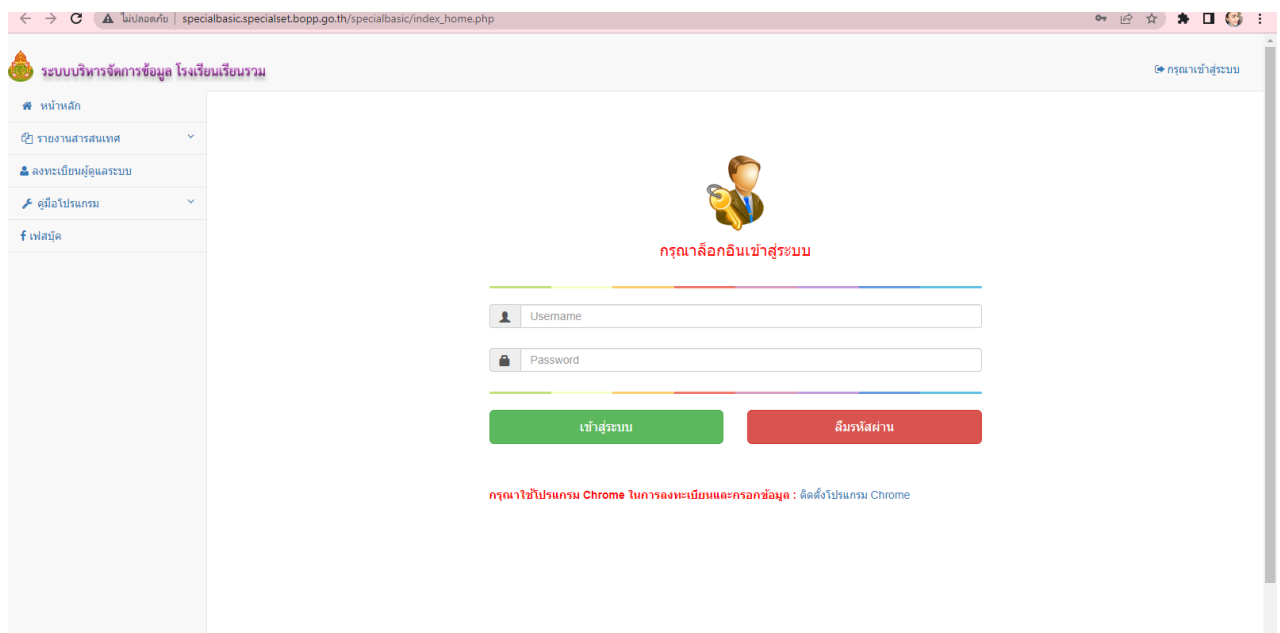

<https://www.moesafetycenter.com/Login>

ระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (SET)

ระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (SET) เป็นระบบบริหารจัดการข้อมูลนักเรียนพิการเรียนรวม โดยในระบบจะมีการลงข้อมูลนักเรียนพิการเรียนรวม ๙ ประเภท ของแต่ละโรงเรียนในสังกัด ข้อมูลแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) IEP เป็นแผนการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล โดยมีแผนระยะยาวและระยะสั้น ปกติจะเป็นแผนระยะ ๑ ปี และมีการทบทวนทุกภาคเรียน แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan) IEP เป็นแผนการสอนจัดชั้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนคนนั้นเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน IEP ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ โดยนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา จะต้องดำเนินการให้โรงเรียนในสังกัดทำการบันทึกข้อมูลนักเรียนเรียนรวมทุกภาคเรียน

นอกจากระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (SET) จะเป็นระบบบริหารจัดการข้อมูลนักเรียนพิการเรียนรวมแล้ว ในระบบจะมีข้อมูลการทำสัญญาจ้างครูพี่เลี้ยงเด็กพิการที่ใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีงบประมาณรวมอยู่ในโปรแกรมนี้ด้วย ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ โดยนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา จะต้องดำเนินการบันทึกข้อมูลสัญญาจ้างครูพี่เลี้ยงเด็กพิการ

คู่มือการดำเนินงานระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม (SET)

http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/home_display.php?p=home

ระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

ระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการเรียนรู้ ในการคัดกรองนักเรียนยากจน และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมมือกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมหาวิทยาลัยนวัตกรรม พัฒนาเครื่องมือที่ให้บริการทางการศึกษาได้ใช้ประเมินและคัดกรองเด็กเป็นรายบุคคล จะช่วยให้เด็กทุกคนสามารถอยู่ในระบบการศึกษาโดยได้รับการดูแลอย่างรอบด้าน ที่สำคัญระบบนี้จะทำให้ครูและผู้อำนวยการโรงเรียนได้ทราบถึงพฤติกรรมเชิงลึกของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร ต้องดูแลอย่างไร และเขตพื้นที่การศึกษาได้รับทราบข้อมูลของนักเรียนไปจนถึงครอบครัวอย่างรอบด้าน ทุกมิติ ไม่ว่าจะเรื่องความเสี่ยงจากการเดินทาง ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็กนักเรียน ทำให้เกิดการวางแผนแก้ไขปัญหามีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การทำงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาวิทยาลัยนวัตกรรมครั้งนี้ มีเป้าหมายหลักสูงสุดร่วมกันคือ ป้องกันไม่ให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา เพราะเด็กหลายคนมีความตั้งใจเรียนมาก

The screenshot shows the OBECCARE website interface. At the top, there is a navigation bar with the OBECCARE logo and the text 'ระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน' and the 'กสศ.' logo. Below this is a YouTube player. The main content area features a QR code and a statistics dashboard for the 2565 school year. The dashboard includes a 'เขตพื้นที่เดิม' (Old Area) section with 'เขตพื้นที่การศึกษา' (Education Area) showing '25 เขตพื้นที่' (25 areas) and 'สถานศึกษา' (Schools) showing '997 แห่ง' (997 schools). There is also a 'เขตพื้นที่ใหม่' (New Area) section for 'สพป.ลพบุรี เขต 1' (SPP. Lopburi Area 1) with a note: 'หมายเหตุ : เขตพื้นที่ที่ดำเนินงานร่วมกับ กพร.สพฐ.' (Note: Area jointly operated with KPR. SPP.). At the bottom, it mentions 'เอกชน.ส่วนภูมิภาค และ เขตพื้นที่การศึกษา' (Private, Provincial, and Education Areas) and 'กำกับ ติดตาม และ สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา' (Supervise, monitor, and support school operations).

คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

<https://obeccare.thaieduforall.org/>

บทที่ ๗

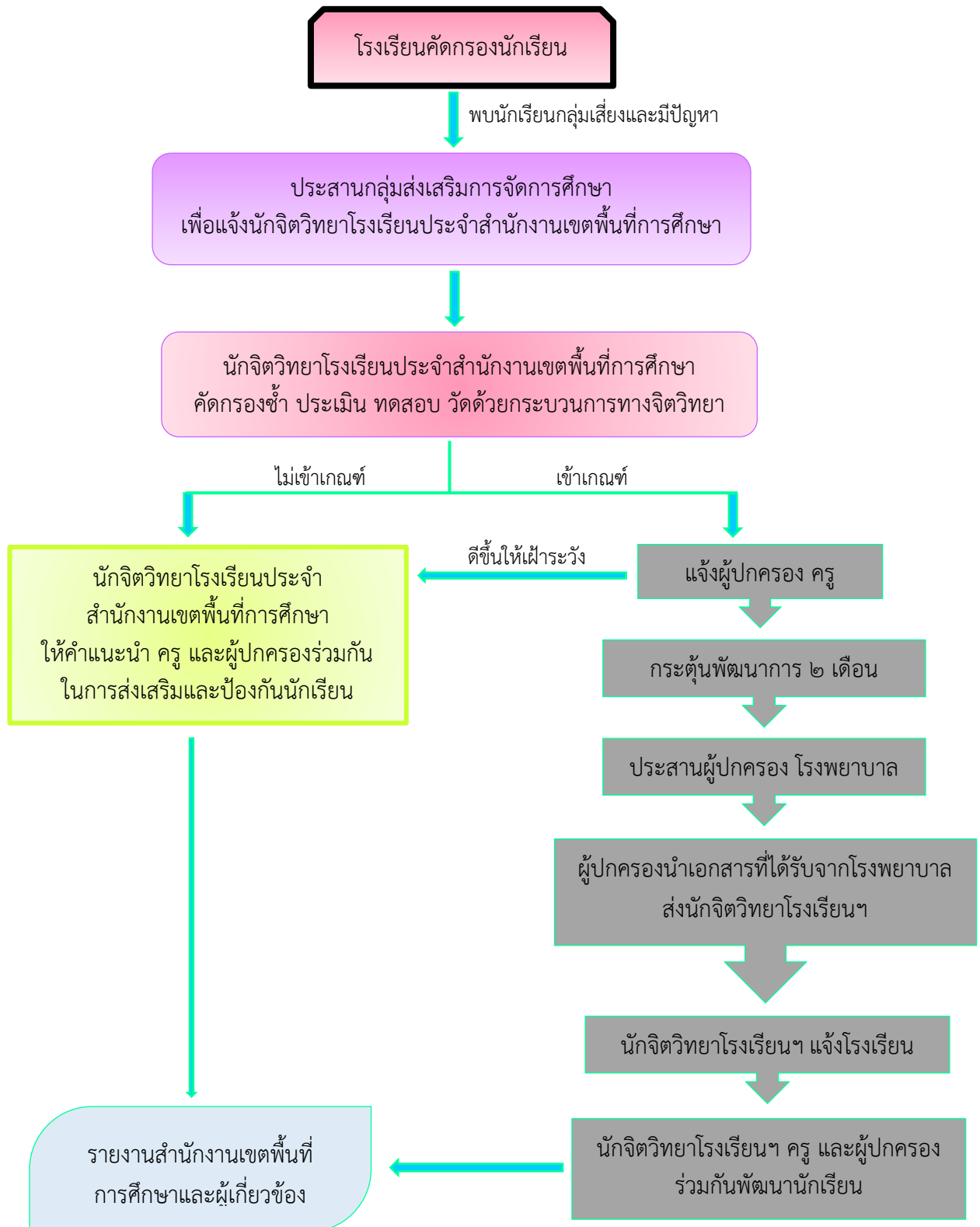
แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณี พัฒนาการช้า

๑. โรงเรียนทำการคัดกรองนักเรียนด้วยแบบคัดกรองตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น แบบคัดกรอง SDQ
๒. เมื่อพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาทำเรื่องประสานงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อแจ้งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
๓. นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำการคัดกรองซ้ำ ด้วยแบบทดสอบ DSPM หรือแบบคัดกรอง Denver III ในกรณีที่ผ่านการอบรมการใช้แบบคัดกรอง Denver III
 - ๓.๑ กรณีพบนักเรียนไม่เข้าเกณฑ์กลุ่มพัฒนาการช้า
 - ๑) ให้คำแนะนำครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมและป้องกันนักเรียน
 - ๒) รายงานผลต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง
 - ๓.๒ กรณีพบนักเรียนเข้าเกณฑ์กลุ่มพัฒนาการช้า
 - ๑) แจ้งครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา และผู้ปกครอง เพื่อดำเนินการกระตุ้นพัฒนาการด้วยเครื่องมือ TIDA4I เป็นเวลา ๒ เดือน
 - ๒) หากนักเรียนมีพัฒนาการที่ไม่ดีขึ้น ให้นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสานผู้ปกครอง ส่งต่อกรณีนักเรียนพัฒนาการล่าช้าไปยังโรงพยาบาลเพื่อกระตุ้นพัฒนาการต่อไป
 - ๓) โรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษารายงานผลต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง

วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ

กรณี พัฒนาการช้า

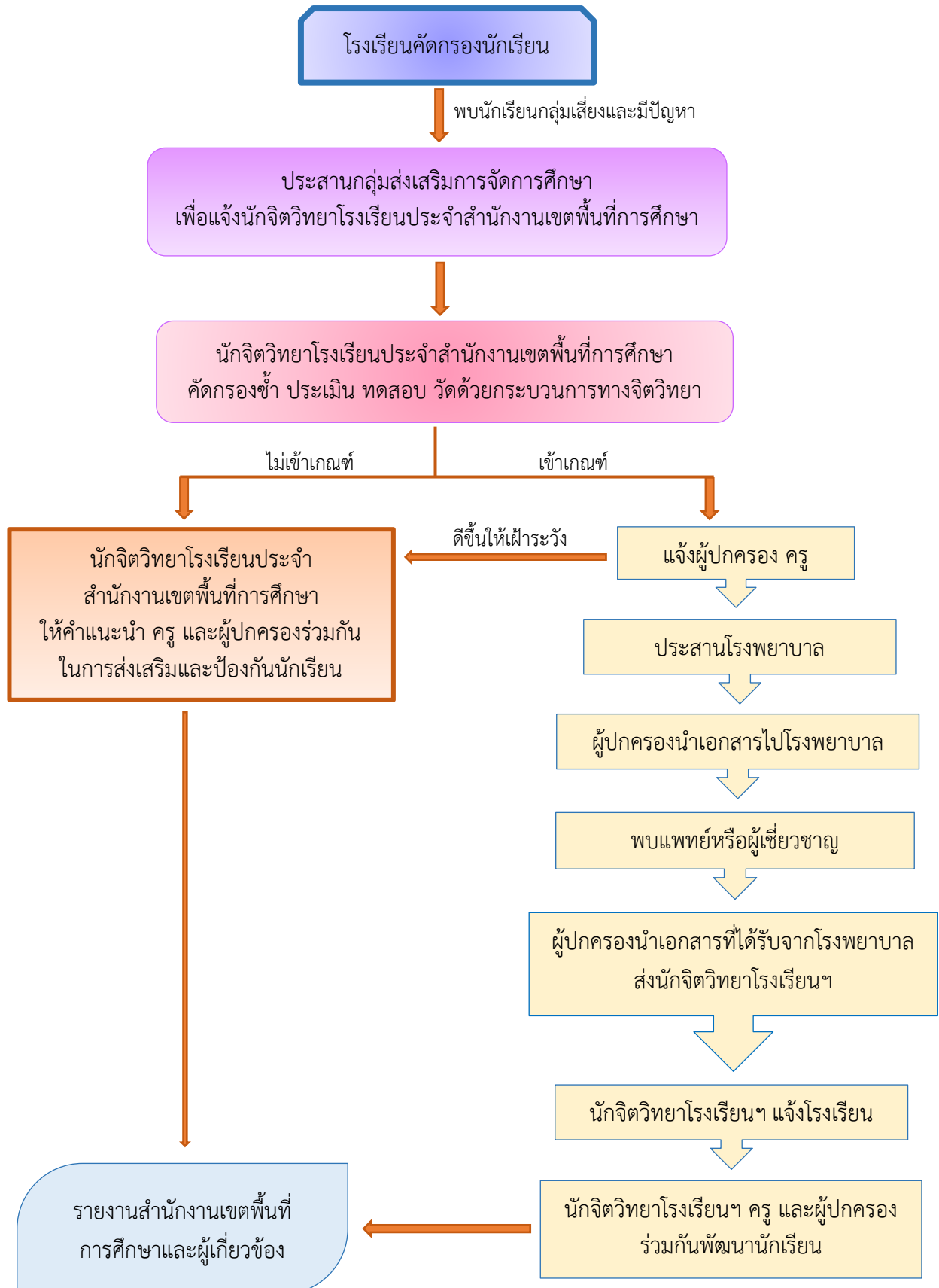

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณี ๔ กลุ่มโรค (สมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ บกพร่องทางสติปัญญา และออทิสติก)

๑. โรงเรียนทำการคัดกรองนักเรียนด้วยแบบคัดกรองตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น แบบคัดกรอง SDQ
๒. เมื่อพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาทำเรื่องประสานงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อแจ้งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
๓. นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำการคัดกรองซ้ำ ด้วยแบบประเมินที่เกี่ยวข้อง
 - ๓.๑ กรณีพบนักเรียนไม่เข้าเกณฑ์
 - ๑) ให้คำแนะนำครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมและป้องกันนักเรียน
 - ๒) รายงานผลต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง
 - ๓.๒ กรณีพบนักเรียนเข้าเกณฑ์
 - ๑) แจ้งครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา และผู้ปกครอง เพื่อดำเนินการส่งต่อนักเรียนไปยังโรงพยาบาลเพื่อรับการวินิจฉัยโรค
 - ๒) เมื่อทราบผล นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้คำแนะนำครูและผู้ปกครองในการปรับพฤติกรรมและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ตามดุลพินิจของแพทย์
 - ๓) โรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษารายงานผลต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง

วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ

กรณี ๔ กลุ่มโรค
(สมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ บกพร่องทางสติปัญญา และออทิสติก)

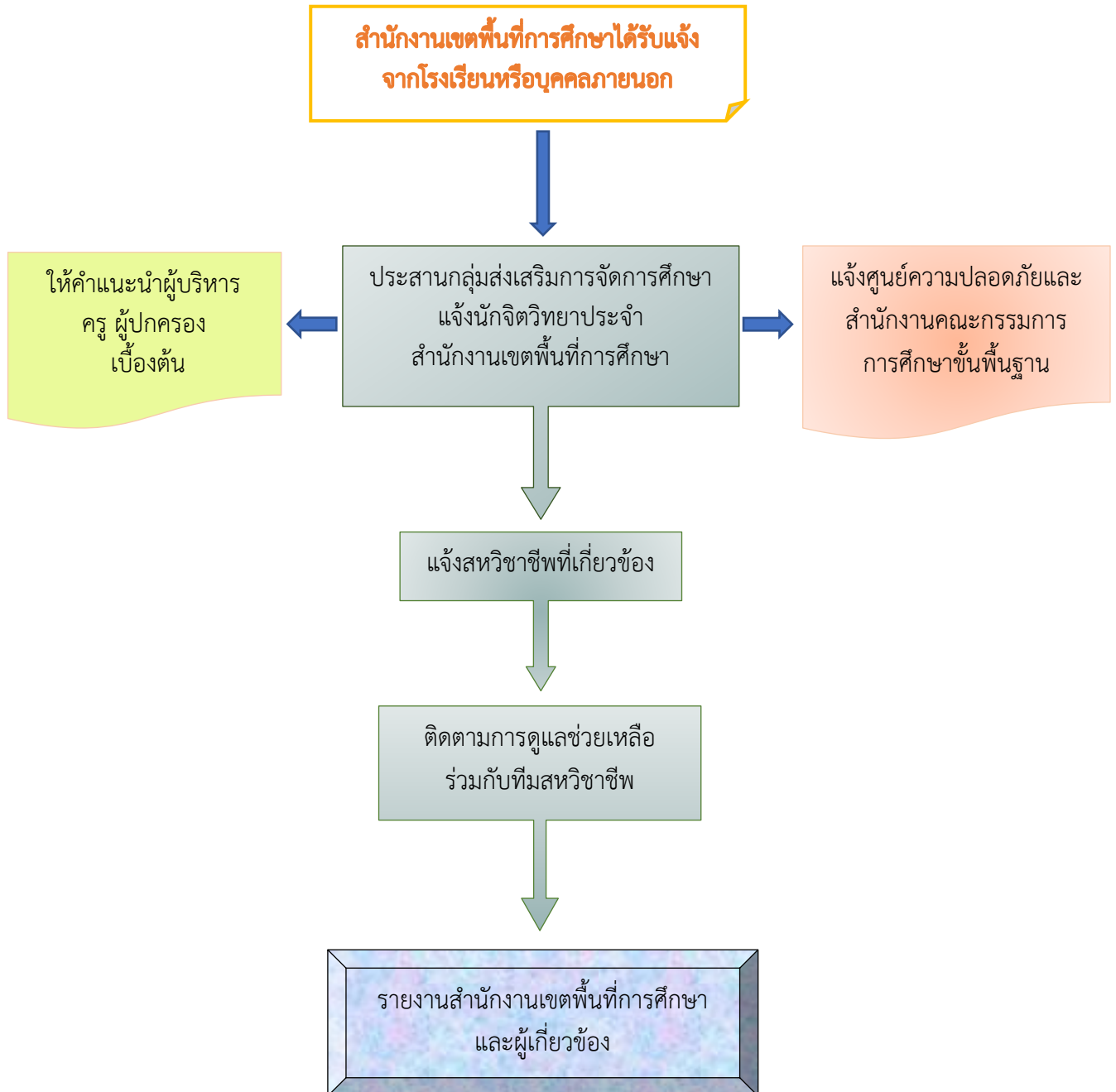
แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณี หลงผิด หูแว่ว ประสาทหลอน ชักเกร็ง

มีอาการ Hyperventilation syndrome

๑. ครู ผู้บริหาร ได้รับแจ้งจากครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษา หรือบุคคลภายนอก
๒. ประสานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา/เจ้าหน้าที่ศูนย์ความปลอดภัยโรงเรียน/เจ้าหน้าที่ศูนย์ความปลอดภัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒
๓. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาประสานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
๔. หากประเมินตามเกณฑ์เบื้องต้นแล้ว มีอาการเข้าข่ายของโรคจิตเวชให้ประสานผู้ปกครองเพื่อปรึกษาพูดคุยถึงแนวทางการแก้ไข
๕. พุดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองถึงความน่าจะเป็นหรือแนวโน้มที่นักเรียนจะเกิดโรคอธิบายสาเหตุที่มาของโรคจิตเวชว่าเป็นกลุ่มอาการซึ่งเป็นมาจากหลายๆ สาเหตุ ในปัจจุบันเชื่อว่า บุคคลนั้นมีจุดอ่อนบางอย่างอยู่ก่อนแล้ว เมื่อพบกับสภาพความกดดันทำให้เกิดอาการของโรคจิตเวชขึ้น อาจมีสาเหตุที่เกิดจากสุขภาพ ทั้งร่างกาย ยา หรือสารต่างๆ เรื่องของจิตใจหรือสภาพแวดล้อมที่กดดัน หรือเกิดจากหลายๆ ปัจจัยร่วมกัน
๖. ประสานหน่วยงานในภาคีเครือข่าย ส่งต่อจิตแพทย์เพื่อเข้ารับการรักษาตามกระบวนการที่ถูกต้อง
๗. กรณีได้รับการรักษาแล้ว ต้องวางแผนการให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจและให้คำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น ช่วยค้นหาว่ามีความเครียดหรือมีความกดดันในเรื่องใดที่มักทำให้เกิดอาการของโรค เป็นต้น
๘. ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับครูและเพื่อนนักเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วย
๙. ส่งเสริมศักยภาพ ฝึกทักษะทางสังคม เน้นการสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจ
๑๐. ติดตามการดูแลช่วยเหลือร่วมกับทีมสหวิชาชีพ
๑๑. รายงานผลต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง

วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ

กรณี หลงผิด หูแว่ว ประสาทหลอน ชักเกร็ง
มีอาการ Hyperventilation syndrome

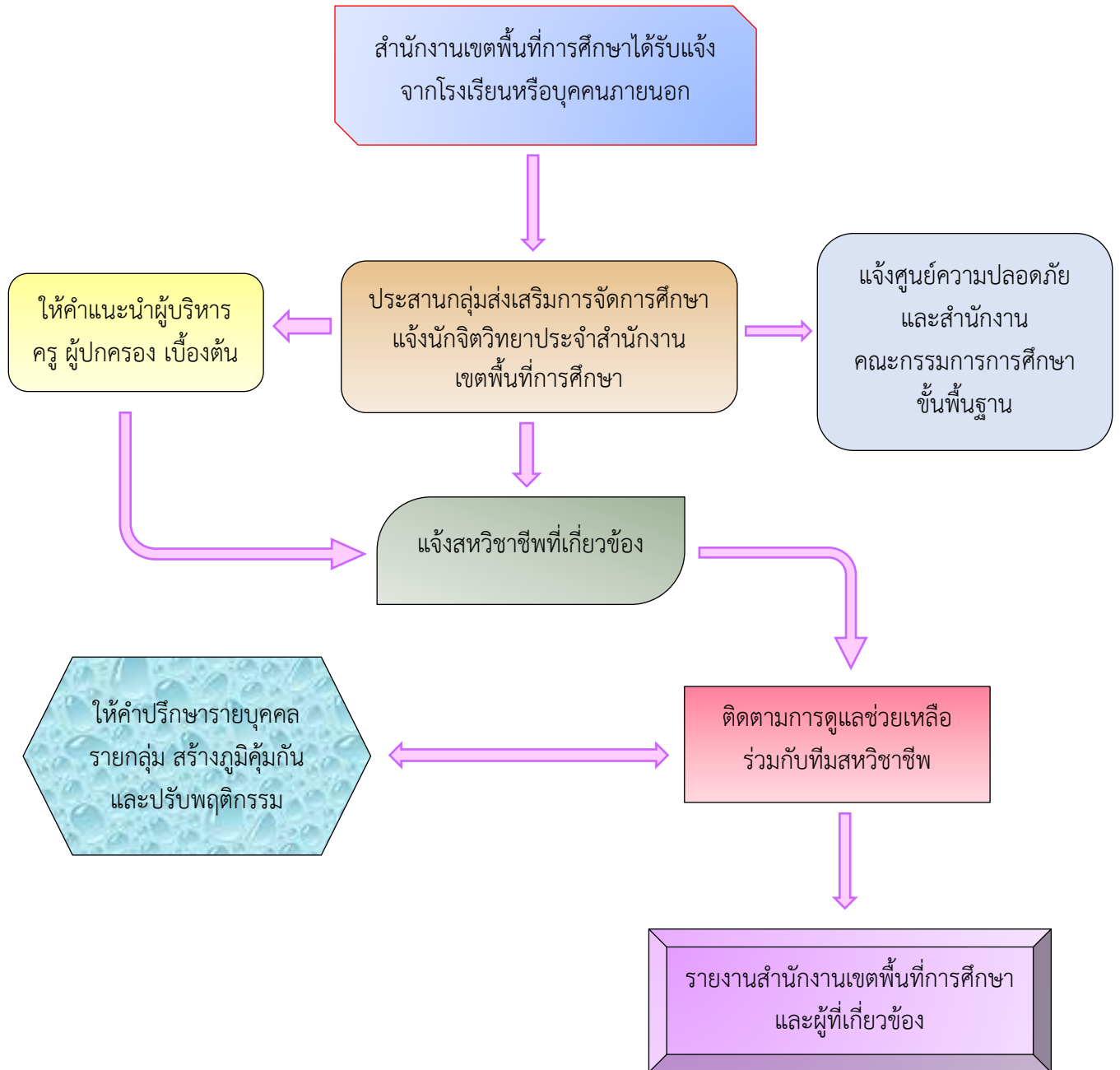

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณี ก้าวร้าว เกราะ ทะเลาะวิวาท กลั่นแกล้ง รังแกกัน

๑. ครู ผู้บริหาร ได้รับแจ้งจากครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษา หรือบุคคลภายนอก
๒. ประสานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา/เจ้าหน้าที่ศูนย์ความปลอดภัยโรงเรียน/เจ้าหน้าที่ศูนย์ความปลอดภัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒
๓. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาประสานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
๔. นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้คำปรึกษาเบื้องต้นให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงที่มา ความซับซ้อน และปัจจัยต่างๆ ของปัญหา เพื่อการควบคุมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
๕. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ด้วยวิธีการเสริมแรง เสริมแรงทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เกราะ ควรให้การเสริมแรงที่เป็นความต้องการของนักเรียน โดยอาจต้องให้การเสริมแรงมากกว่า ๑ อย่าง การเสริมแรงควรสอดคล้องกับพฤติกรรมหรือช่วงวัย การให้การเสริมแรงควรเป็นคำพูดหรือท่าทีที่เข้าใจง่าย
๖. ทำงานร่วมกับครูและผู้ปกครอง โดยสร้างความเข้าใจและชี้แจงแนวทางดูแลช่วยเหลือร่วมกัน
๗. กรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงมาก เช่น ในวัยรุ่นที่มีอาวุธ ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ อาจต้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมนักเรียนและอาจจำเป็นต้องส่งต่อ เพื่อเข้ารับการรักษาจากจิตแพทย์ของโรงพยาบาล
๘. แจ้งและติดตามการดูแลช่วยเหลือร่วมกับทีมสหวิชาชีพ
๙. โรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารายงานผลต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง

วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ

กรณี ก้าวร้าว เกรง ทะเลาะวิวาท กลั่นแกล้ง รังแกกัน

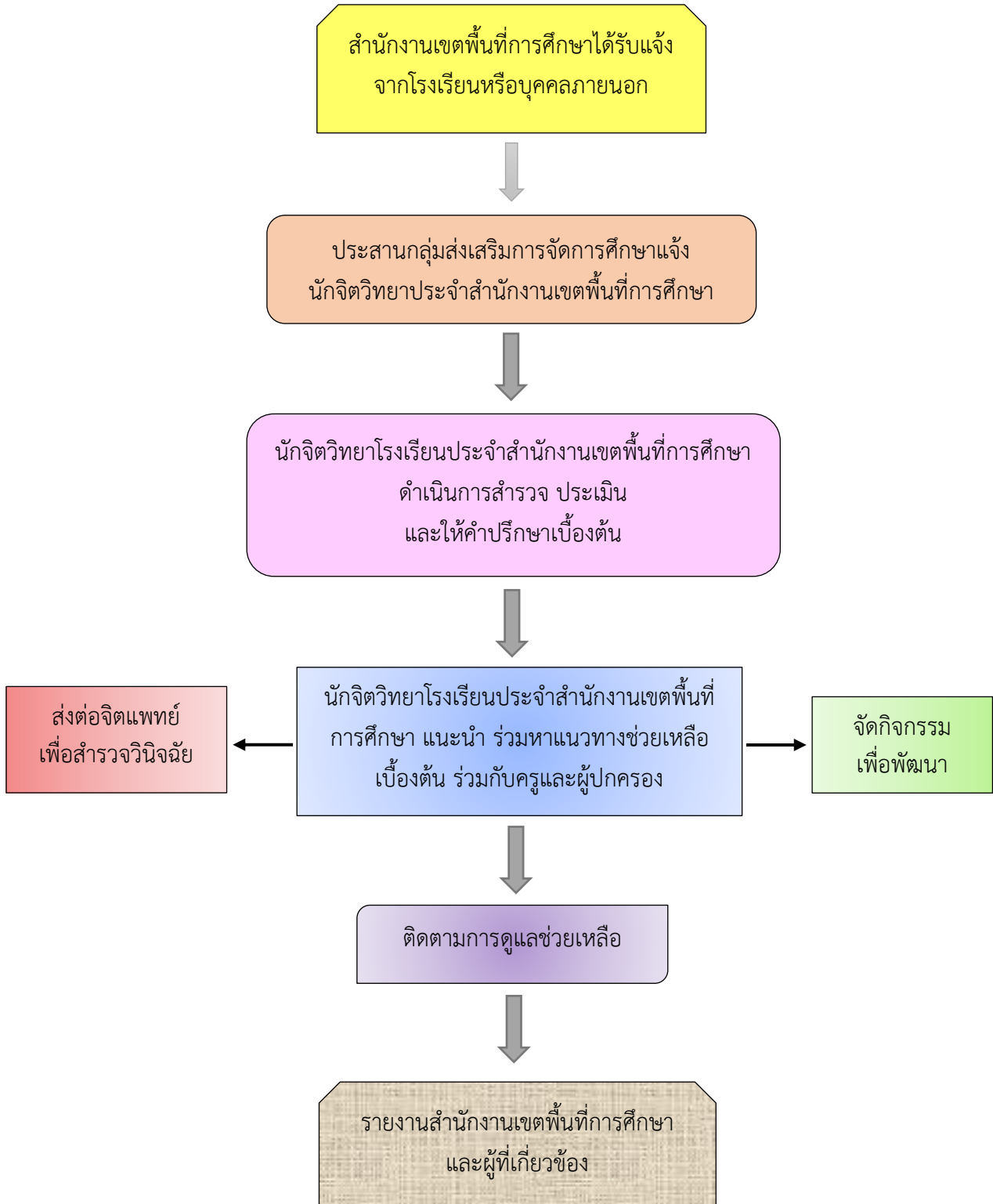

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณี ติดเกม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๑. โรงเรียนพบนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะติดเกมหรือได้รับแจ้งจากบุคคลภายนอก
๒. โรงเรียนดำเนินการประเมินและสำรวจเบื้องต้น ด้วยการสังเกตพฤติกรรมและเก็บข้อมูลนักเรียน เมื่อพบว่า มีแนวโน้มจะมีอาการติดเกมให้โรงเรียนดำเนินการบันทึกข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ
๓. ประสานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ เพื่อส่งต่อนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการสำรวจ ประเมิน คัดกรอง และให้คำปรึกษาเบื้องต้น พร้อมทั้งวางแผนในการช่วยเหลือร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป
 - ๓.๑ กรณีที่พบว่าอาการยังไม่รุนแรง นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ปกครอง และครู หาแนวทางจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนเบื้องต้น เช่น การตั้งกฎกติกาในการเล่นอย่างชัดเจน มีการส่งเสริมงานอดิเรกอื่นนอกเหนือจากการเล่นเกม เป็นต้น
 - ๓.๒ กรณีที่พบว่ามีอาการรุนแรง โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาส่งต่อนักจิตแพทย์ เพื่อเข้ารับการรักษาอาการติดเกมให้ดีขึ้น และเมื่อพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น ให้นักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยร่วมกันวางแผนแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป
๔. ติดตามผลการช่วยเหลือโรงเรียน
๕. โรงเรียนต้องเตรียมข้อมูลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลให้กับคณะติดตาม เพื่อให้คณะติดตามเห็นถึงการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ซึ่งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะดำเนินการติดตามทุกๆ เดือน พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลและรายงานผลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามลำดับ

วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ

กรณี ติดเกม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณี เสี่ยงหรือพยายามฆ่าตัวตาย

๑. โรงเรียนพบนักเรียนที่มีแนวโน้มหรือมีความเสี่ยงจากการประเมินและการสังเกตเบื้องต้น ให้โรงเรียนประเมินความเร่งด่วนของปัญหาในทันที เพื่อวิเคราะห์ว่าเป็นกรณีฉุกเฉินหรือไม่ พร้อมทั้งประสานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาแจ้งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการติดตามในทันที

๑.๑ กรณีฉุกเฉิน คือ นักเรียนอยู่ในสภาวะพยายามฆ่าตัวตาย ให้โรงเรียนและวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินตนเองทันทีว่าสามารถรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ทันทีหรือไม่ หากไม่สามารถรับมือได้ให้ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากทีมสหวิชาชีพหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร่งด่วนเพื่อดำเนินการช่วยเหลือได้อย่างทัน่วงที

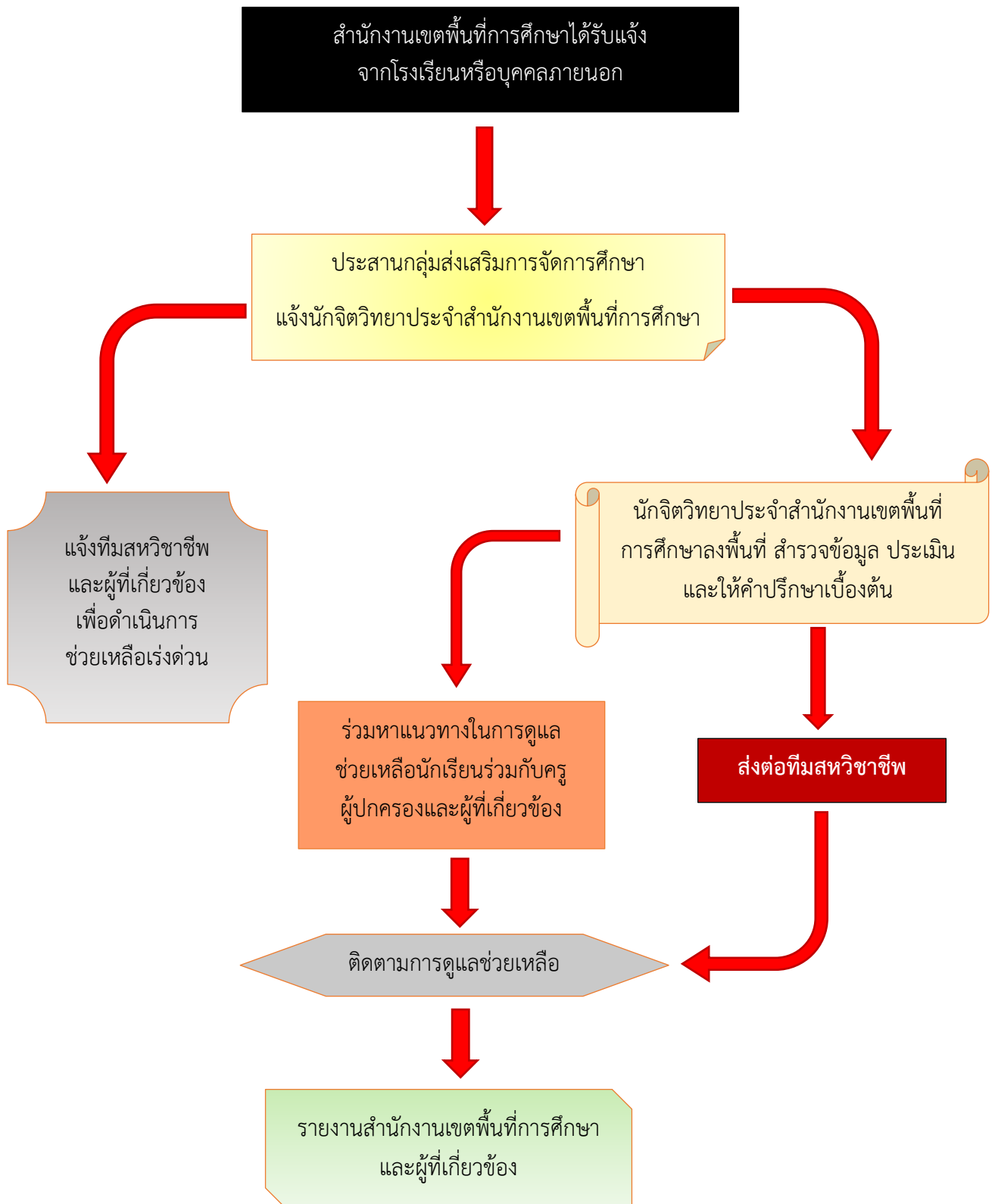
๑.๒ ในกรณีทั่วไป คือ โรงเรียนพบว่านักเรียนมีแนวโน้มและพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วง ให้โรงเรียนรวบรวมและบันทึกข้อมูลเป็นรายบุคคล รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลงพื้นที่ช่วยเหลือ ประเมินภาวะซึมเศร้าหรือความเสี่ยงในโรคจิตเวชอื่นๆ พร้อมทั้งรับคำปรึกษาเบื้องต้น และหากพบว่า มีปัญหารุนแรง ให้ดำเนินการส่งต่อทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องต่อไป

๒. เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจากข้อ ๑ มาแล้ว ให้โรงเรียนจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษารายกรณีร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๓. ติดตามการดูแลช่วยเหลือ โดยโรงเรียนจะต้องเตรียมข้อมูลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลให้กับคณะติดตาม เพื่อให้คณะติดตามเห็นถึงการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ส่วนนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะดำเนินการติดตามทุกๆ เดือน พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลและรายงานผลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามลำดับ

วิธีการและขั้นตอนการช่วยเหลือ

กรณี เสี่ยงหรือพยายามฆ่าตัวตาย

บทที่ ๘ เครื่องมือคัดกรองสุขภาพจิต

เครื่องมือคัดกรองสุขภาพจิต

๑. แบบสังเกตพฤติกรรม ๔ โรค สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต
๒. แบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
๓. แบบคัดกรองโรคในกลุ่มพัฒนาการผิดปกติอย่างรอบด้าน สำหรับเด็กอายุ ๑ - ๑๘ ปี (Pervasive Developmental Disorder Screening Questionnaire : PDDSQ)
๔. แบบคัดกรองนักเรียนที่มีสุขภาพะสมาริสนัน บกพร่องทางการเรียนรู้ และออทิสซึม KUS-SI Rating Scales : ADHD/LD/Autism (PDDs)
๕. เครื่องมือสังเกตอาการ 9S
๖. แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (Strengths and Difficulties Questionnaire : SDQ)
๗. แบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV (Short Form)
๘. คู่มือการใช้แบบทดสอบการติดเกม ฉบับเด็กและวัยรุ่น (Manual of Game Addiction Screening Test : GAST) Child and Adolescent Version
๙. แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก (Children's Depression Inventory : CDI)
๑๐. แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale : CES-D)
๑๑. แบบประเมินความเครียด (Stress Test Questionnaire : ST-5)
๑๒. แบบคัดกรองโรคซึมเศร้า ๒ คำถาม ๘ คำถาม และ ๙ คำถาม (2Q 8Q 9Q)
๑๓. แบบสอบถามผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติสำหรับเด็ก (The Children's Revised Impact of Events Scale : CRIES-13)
๑๔. แบบสอบถามพฤติกรรม PSC (Pediatric Symptom Checklist)
๑๕. แบบสอบถาม General Health Questionnaire ฉบับภาษาไทย (Thai GHQ 12-28-30-60)
๑๖. ดัชนีวัดความสุขคนไทย (Thai Happiness Indicators : THI-5)
๑๗. คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual : DSPM)
๑๘. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุ ๑๘ - ๖๐ ปี)
๑๙. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น (อายุ ๑๒ - ๑๗ ปี)
๒๐. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ ๖ - ๑๑ ปี สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง (ฉบับย่อ)
๒๑. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ ๖ - ๑๑ ปี สำหรับครู (ฉบับย่อ)
๒๒. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ ๓ - ๕ ปี สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง (ฉบับย่อและฉบับเต็ม)
๒๓. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ ๓ - ๕ ปี สำหรับครู ผู้ดูแลเด็ก (ฉบับย่อและฉบับเต็ม)